

ТОРА ОР • ПАРШІ ТОЛДОТ • МААМАР 3

ביאור על הנ"ל

Пояснення сказаного вище

Є два види знання (Даат): нижній Даат, який пов'язує розуміння з емоціями й очищує їх, і верхній Даат, який притягує згори неподільні емоції Кетера — агава раба (велику любов), — а ще вище притягує «багатство» Тори з перших трьох сфирот Кетера. Це багатство Тори, яке цілковито розкриється у прийдешні часи, здатне втамувати навіть любов, що перевищує розум.

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

likuteitorah.com/uk/torah-ohr/toldos/3/

ГОЛОВНА ДУМКА

Є два види знання (Даат): нижній Даат, який пов'язує розуміння з емоціями й очищує їх, і верхній Даат, який притягує згори неподільні емоції Кетера — агава раба (велику любов), — а ще вище притягує «багатство» Тори з перших трьох сфірот Кетера. Це багатство Тори, яке цілковито розкриється у прийдешні часи, здатне втамувати навіть любов, що перевищує розум.

Кожен розділ: текст івритом, потім переклад, потім коротке пояснення під золотою лінією. Маленькі цифри в тексті івритом позначають примітки наприкінці.

КОРОТКО ПРО МААМАР

Маамар пояснює другу половину вислову: «Великі води не можуть загасити любов... якби людина віддала все багатство свого дому». «Якби» означає «коли»: у прийдешні часи людина неодмінно віддасть це багатство, яке в Книзі Притч назване скарбом, що його Даат приносить до покоїв. Щоб визначити, що таке Даат, Альтер Ребе узгоджує дві кабалістичні моделі сфірот — вертикальний ланцюг і три паралельні лінії — як описи двох видів емоцій. Нижній Даат поєднує інтелект з емоціями, породженими розумінням (агавас олам — любов'ю, народженою з розуміння), й очищує їх, адже в таких емоціях може приховуватися слід тваринної душі (нефеш габагаміт). Це ілюструє історія Рабі Ханіни бен Терадіона, який побоювався, що його відданість частково зумовлена його природним темпераментом. Верхній Даат, розташований на середній лінії під Кетером, притягує згори емоції, що перевищують інтелект: агава раба, неподільну любов, присутню в кожній душі. Її символізує Рівка, чие ім'я прочитується як рівка — запряжка худоби, зв'язаної разом. Численні води розуміння не можуть її втамувати, але це під силу Торі, коріння якої — у перших трьох сфірот Кетера. Це також пояснює сто благословень, які промовляють щодня, і Воскресіння мертвих, коли тіло житиме завдяки світлу, що охоплює всі світи (совев коль альмін).

ПЛАН

- 1 «Якби людина віддала»** ¶1-2
«Ім» означає «коли»: у прийдешні часи людина неодмінно віддасть «усе багатство свого дому» — скарб, який Даат приносить до дому.
- 2 Два порядки сфірот** ¶3-10
Хохма будує, Біна утверджує, Даат наповнює. І вертикальний ланцюг, і три лінії — обидві моделі правильні: вони описують емоції, породжені інтелектом (нижній Даат), та емоції, коріння яких — у Кетері (верхній Даат).

3 Нижній Даат очищує емоції

¶11–13

Даат — це зв'язок, внутрішній вимір емоцій; без нього емоції можуть бути змішаними, як у випадку, коли за палкою молитвою згодом іде гнів.

4 Випробування Рабі Ханіни бен Терадіона

¶14–22

Рабі Ханіна побоювався, що його готовність померти за Тору частково зумовлена природною любов'ю до навчання; його щедрість довела, що це не так.

5 Агавас олам, агава раба і Рівка

¶23–24

Любов, породжена розумінням, — це агавас олам; любов, що перевищує інтелект, — агава раба, не-подільні емоційні атрибути (мідот) Кетера, які символізує Рівка: вона спускається до Тори й завдяки цьому підноситься.

6 Численні води й багатство дому

¶25–26

Розуміння не може втамувати агаву раба, але це під силу Торі, що походить із перших трьох сфірот Кетера. Звідси — сто благословень, які притягують світло, що охоплює всі світи (совев коль альмін), у світло, що наповнює всі світи (мемале коль альмін).

7 Тіло, що живе від Нескінченного світла

¶27

Як воля приводить у рух стопу, не перебуваючи в ній, так і світло, що охоплює всі світи, підтримуватиме тіло воскреслих без їжі.

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

Верхній Даат і нижній Даат דעם עליון ודעם תחתון

Нижній Даат розташований під Хохмою та Біною й переносить інтелект в емоції; верхній Даат розташований безпосередньо під Кетером і проводить світло Кетера як до інтелекту, так і до емоцій.

Два порядки сфірот סדר זה תחת זה וג' קוויץ

Сфірот можна уявити як вертикальний ланцюг (кожна виникає з тієї, що розташована вище) або як три паралельні лінії; обидві моделі правильні, бо описують два види емоцій.

Агавас олам אהבת עולם

Любов, породжена розумінням через нижній Даат; у Зогарі вона названа «меншою любов'ю». Її інтелектуальні джерела відокремлені одне від одного, тому її емоції розділені.

Агава раба אהבה רבה

Любов, що перевищує інтелект і присутня в кожній душі; її коріння — в емоційних атрибутах усередині Кетера. У ній усі емоції поєднані й не розділені.

Рівка רבקה

Прочитується як рівка — запряжка худоби, зв'язаної разом (Ерувін 17б); це образ агави раба, у якій усі емоції поєднані.

Акуїм і Некудім עקודים ונקודים

Ранні світи кабали: в Акуїм усі сфірот пов'язані в одній посудині (походять від Кетера), а в Некудім вони — окремі точки (походять від Хохми).

Багатство дому הון ביתו

Розкриття Кетера, зокрема його перших трьох сфірот, які верхній Даат притягує до Тори та її докладних заповідей.

Кетер як посередник כתר ממוצע

Кетер сполучає Еманатора й емановане: його перші три сфірот дотикаються до Еманатора, а сім нижніх є коренем сфірот.

«Якби людина віддала»

1 ביאור על הנ"ל

Пояснення до сказаного вище

Цей заголовок указує, що маамар є подальшим поясненням маамара, який безпосередньо передуватиме йому в «Тора Ор» і тлумачить вірш «Багато вод не можуть загасити любов» (Пісня пісень 8:7). Тут Альтер Ребе звертається до другої половини цього вірша: «Якби чоловік віддав усе багатство свого дому», — і докладніше розкриває тему знання (Даат), щоб пояснити його.

2 להבין ביאור הדברים ע"פ אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה² כו'. הנה אם הוא לשון כאשר.

Щоб зрозуміти пояснення цієї думки [висловленої] у вірші: «Якщо чоловік віддасть усе багатство свого дому за любов», тощо. Отже, «ім» (якщо) — це вираз зі значенням «коли».

Маамар починається зі слова «ім» у вірші «Якщо чоловік віддасть усе багатство свого дому за любов». Зазвичай «ім» означає «якщо» й виражає сумнів, але Альтер Ребе доводить, що тут воно означає «коли».

שיש אם שאין משמשין בלשון ספק. אלא בלשון ודאי כמו אם כסף תלוה.³ ואם יהי [יהיה] היובל כו'

Адже є таке «ім», яке не виражає сумніву, а виражає певність, як у висловах «Ім (коли) позичиш гроші» та «Ве-ім (і коли) настане ювілей», тощо.

Він наводить два вірші, у яких «ім» явно не виражає сумніву: «коли позичиш гроші» (позичати бідним — це обов'язок, а не можливість на власний вибір) і «коли настане ювілей» (ювілейний рік неодмінно настане).

שאין זה לשון ספק כלל אלא שבודאי יהיה הדבר ויבא ולשון אם אינו אלא לשון כאשר.

У цих випадках це зовсім не виражає сумніву; навпаки, подія неодмінно відбудеться, і слово «ім» означає лише «коли».

У цих віршах подія неодмінно відбудеться; «ім» лише вказує на час, коли це станеться.

פי' כאשר כסף תלוה את העני לא תהיה לו כנושה וכן כאשר יהיה היובל כו'. וכמו"כ [וכמו כן] אם יתן איש כו'.

Тобто: коли ти позичиш гроші бідному, не будь йому кредитором; і так само — коли настане ювілей, тощо. І так само: «Якщо чоловік віддасть», тощо.

Він пояснює прочитання двох віршів, наведених на доказ, і застосовує те саме прочитання до нашого вірша: не «якщо чоловік віддасть», а «коли чоловік віддасть».

פִּי כֹאשֶׁר יִתֵּן אִישׁ כּוֹי שִׁיתֵּן בּוֹדָאִי. וְהֵיִינוּ לַעֲתִיד (שִׁיתֵּן הוּא לִשׁוֹן עֲתִיד) שְׁלַעֲיִל [שְׁלַעֲתִיד לְכוּא] יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ.

означає: коли чоловік віддасть, тощо, — тобто він неодмінно віддасть. Ідеться про майбутнє (адже «їтен» («дасть») — це форма майбутнього часу): у Майбутньому чоловік віддасть усе багатство свого дому.

Отже, вірш є обіцянкою: чоловік неодмінно віддасть усе багатство свого дому. Оскільки «їтен» — форма майбутнього часу, Альтер Ребе відносить це до Майбутнього — доби остаточного визволення.

שְׁבוּהָ"ז [שְׁבוּמֵן הָזֶה] אֵינוֹ בֹּא לִידֵי גִלּוּי לַהֲיֹת בְּבַחֲי זֶה שִׁיתֵּן כָּל הוֹן בֵּיתוֹ. כִּי־א לַעֲתִיד דּוּקָא.

Бо в нинішній час це не розкривається до такого рівня, щоб людина віддала все багатство свого дому; таке можливе лише в Майбутньому.

Нині, у теперішню добу, цей рівень — віддати «все багатство свого дому» — не розкритий; він належить саме Майбутньому. Решта маамара пояснює, що це за «багатство» і чому воно належить Майбутньому.

וְהֵעֵנִין כִּי הֵנָּה הוֹן בֵּיתוֹ הֵיִינוּ כְּמוֹ הָאוּצְרוֹת וְהַמְטְמוּנִים שְׁמוֹנְחִים בְּתוֹךְ הַבַּיִת. וְהוּא עִיד מִ"שׁ וּבִדְעַת חֲדָרִים יִמְלֹאֹן⁴ כָּל הוֹן יִקָּר וְנַעֲיִם.^{5,6}

А пояснення таке: «багатство його дому» — це скарби й таємні запаси, що зберігаються в домі. Це відповідає написаному: «І знанням (Даат) кімнати наповнюються всім дорогоцінним і приємним багатством».

«Багатство його дому» — це прихований скарб, що зберігається в домі. Альтер Ребе пов'язує це з Приповідями 24:4, де Даат наповнює кімнати дорогоцінним багатством; так закладається основа теми маамара — ролі Даат.

РОЗДІЛ 2 • 113-10

Два порядки сфірот

3 וְהֵנָּה כְּתִיב בְּחֻמָּה יִבְנֶה בֵּית⁷ וּבְתִכּוּנָה יִתְכוּנֵן וּבִדְעַת חֲדָרִים יִמְלֹאֹן.⁸ פִּי בְּחֻמָּה הוּא רַק עֵצִם בְּנִין הַבַּיִת לְבַד שֶׁהֵן אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְי בְּתִיִּם כְּנוּדַע.

Тепер написано: «Мудрістю (Хохма) будується дім, розумінням (Біна) він утверджується, а знанням (Даат) наповнюються кімнати». Пояснення: «мудрість» означає лише саме зведення дому, яке [означає] літери Тори, що, як відомо, називаються «домами».

У Приповідях 24:3-4 описано три етапи спорудження дому: Хохма будує його, розуміння утверджує, а Даат наповнює його кімнати. Голу будову, зведену Хохмою, ототожнено з літерами Тори, які називаються «домами» (у Сефер Єцїра літери названо «каменями», а слова, складені з них, — «домами»).

ובתכונה יתכונן פי עיקר קיום והעמדת תבנית ותוכן הבית ברכוי חדריו ומוצאיו ומובאיו הוא ע"י הבינה דייקא. אבל בדעת ימלאון כל החדרים בהון יקר כו'.

«I розумінням він утверджується» означає: головне підтримання й утвердження форми та змісту дому з його численними кімнатами, виходами й входами відбувається саме завдяки Біні. А «знанням» усі кімнати наповнюються дорогоцінним скарбом тощо.

Саме Біна надає дому форму й внутрішнє облаштування; у словах тевуна («розуміння») та йісконен («утверджується») Альтер Ребе вбачає слова тавніс («форма») і тохен («зміст»). Біна облаштовує його численні кімнати, виходи й входи, подібно до того, як розуміння розгортає просте осяяння в докладну структуру. Даат робить дещо більше: наповнює ці кімнати скарбами.

ולהבין את כל זה צריך להקדים הקדמה אחת בביאור ענין סדר השתלשלות דייס [דיי ספירות] ⁹ דאצי איך הוא סדרם ואופןם.

Щоб зрозуміти все це, спершу слід викласти одне вступне пояснення щодо порядку ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут) десяти сфер духовного прояву (сфірот) світу еманатії (Ацилут): яким є їхній порядок і спосіб.

Щоб пояснити, що додає Даат, Альтер Ребе спершу розглядає порядок десяти сфірот світу Ацилут: як кожна з них постає з попередньої.

ומצינו בזה בדברי המקובלים (בע"ח [בעץ חיים] ובפרדס) שני אופנים אשר לכאורה הם כמעט הפכים. האופן הא' שבח"י השתלשלות הם זה תחת זה.

У працях кабалістів (Ец Хаїм і Pardes Rimmonim) знаходимо щодо цього два способи, які на перший погляд майже протилежні. Перший спосіб полягає в тому, що рівні ішталшелуту розташовані один під одним.

Кабалістичні джерела (Ец Хаїм — вчення Арізала, записане рабі Хаїмом Віталем, і Pardes Rimmonim рабі Моше Кордоверо) описують два порядки, які здаються майже суперечливими. Перший — це вертикальний ланцюг, де кожна сфера розташована безпосередньо під попередньою.

דהיינו שבח"י בינה נאצלה מבח"י חכמה ובח"י דעת מבח"י בינה. וג' אלו הן ג"ר [ג' ראשונות]. ומהם נאצלו חג"ת [חסד גבורה תפארת] ג"כ ע"ד הנ"ל.

Тобто рівень Біни був еманований з рівня Хохми, а рівень Даат — з рівня Біни. Ці три є першими трьома [сфірот]. А з них так само, як описано вище, еманувалися Хесед, Гвура і Тіферет.

У цій першій моделі Біна походить від Хохми, а Даат — від Біни; ці три є інтелектуальними сфірот, «першими трьома». Потім від них у такий самий послідовний спосіб постають емоційні сфірот — Хесед, Гвура, Тіферет та решта.

4 והנה ציור גשמי הלז הוא עד"מ מבשרי אחזה¹⁰ כו'. כמו עשר כחות הנפש שמתלבשים בתוך אברי הגוף שראשית הגילוי הוא בחכמה שהיא בחי' הברקת השכל בבחי' נקודה כו'.

Отже, це фізичне зображення є аналогією [як у вислові] «Зі своєї плоті я споглядаю» тощо: подібно до десяти сил душі, що вбираються в члени тіла, де першим проявляється мудрість (Хохма) — аспект миттєвого осяяння інтелекту у вигляді точки тощо.

Альтер Ребе обґрунтовує цю вертикальну модель людським досвідом, спираючись на слова Йова: «Зі своєї плоті я споглядаю [Б-га]»: про Б-жественне ми дізнаємося зі структури власної душі. Із десяти сил душі першою проявляється Хохма — раптове осяяння, подібне до точки, позбавленої вимірів.

ונקי' חכמה כח מ"ה [מה]¹¹ כו' לפי שעדיין אינה מושגת ונקי' בחי' י' נקודה כו' וממנה נמשכת בחי' בינה התפשטות ההשגה באורך ורוחב.

Хохма називається «коах ма» («потенціал “що”») тощо, бо її ще не осягнуто; її також називають аспектом літери йуд — точки тощо. А з неї походить рівень розуміння (Біна): розгортання осягнення в довжину й ширину.

Хохма називається «коах ма» — «потенціал “що”» (літери слова Хохма, переставлені місцями; примітка Kehot відсилає до вступу до Тікуней Зогар): це зерно осяяння, яке ще не осягнуте й не сформульоване. Воно відповідає літері йуд — самій лише точці. З нього постає Біна, яка розвиває цю точку, розгортаючи її «в довжину й ширину» у повне розуміння.

5 והוא בחי' ה' כו' והן הם אב ואם המולידות את המדות אהוי"ר [אהבה ויראה] כי לפי שכלו והתבוננותו בדבר הוא מוליד אהבה לדבר ההוא או יראה ממנו כו'.

Це рівень літери гей тощо. І це батько й мати, які породжують емоційні атрибути (мідот), любов і трепет; адже відповідно до свого інтелекту та роздумів про певну річ людина породжує любов до цієї речі або трепет перед нею тощо.

Біна відповідає літері гей, форма якої має довжину й ширину. Мудрість (Хохма) і розуміння (Біна) разом є «батьком і матір'ю» емоцій: роздуми про предмет породжують любов до нього або трепет перед ним — залежно від того, що осягає розум.

וכמו"כ [וכמו כן] למעלה בעולם האצ"י בסדר השתלשלות הי"ס [הי' ספירות] בחי' ח"ע [חכמה עילאה] דאצ"י היא ראשית הגילוי והיא בחי' י' של שם הוי' שעדיין אינה בבחי' גילוי והחכמה מאין תמצא¹²

Так само й згори, у світі еманції (Ацилут), у порядку ланцюга послідовного розгортання (ішталшелут) десяти сфер духовного прояву (сфірот): рівень вищої Хохми світу Ацилут є початком розкриття; це рівень літери йод Імені Б-га (Гавая), яка ще не перебуває у стані розкриття, — «і мудрість знаходиться з айін (небуття)»;

Так само й згори, в Ацилуті: вища Хохма — перша точка розкриття, йод Імені Б-га (Гавая), точка, що ще прихована. Вона «знаходиться з айін»: постає з непізнаного рівня над нею — Кетер.

ולכן התלכשות אור א"ס בחכמה דוקא ומבחי' חכמה נמשכה בחי' בינה דאצי' שהוא בחי' גילוי ההתפשטות באורך ורוחב הנקי ה'.

і тому Нескінченне світло (Ор Ейн Соф) одягається саме в Хохму. А з рівня Хохми поширився рівень Біни світу Ацилут — рівень розкриття поширення в довжину й ширину, який називається гей,

Оскільки Хохма така близька до свого джерела, Нескінченне світло одягається саме в неї. З Хохми походить Біна світу Ацилут — розгорнутий, розкритий етап, що відповідає верхній гей Імені.

6 ונקי אם הבנים.¹³ והאופן הבי' של סדר ההשתלשלות שהם בציור גי' קווין חח"ן [חכמה חסד נצח] בקו ימין כו'.

і вона зветься «матір'ю дітей». А другий спосіб упорядкування ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут) полягає в тому, що сфери розташовані у вигляді трьох ліній: мудрість (Хохма), милість (Хесед) і перемога (Нецах) — у правій лінії тощо.

Біна зветься «матір'ю дітей», бо емоційні атрибути (мідот) народжуються з неї. Тепер розглядається друга кабалістична модель: сфери духовного прояву (сфірот) розташовані не в одному стовпці, а в трьох паралельних лініях: Хохма, Хесед і Нецах — праворуч (ліворуч — Біна, Гвура і Ход, а між ними — середня лінія).

נמצא לפי סדר זה בחי' חב"ד [חכמה בינה ודעת] אין נמשכות זו מזו. וגם המדות כולן אין עיקר המשכתן מן הג"ר [הגי' ראשונות] מאחר שחוי"ב [שחכמה ובינה] עומדות בבי' קווין מקבילות כו'.

Отже, згідно з цим порядком, рівні Хохма, Біна і Даат не походять один від одного. Також жодна з мідот не походить переважно від перших трьох [сфірот], оскільки Хохма і Біна стоять у двох паралельних лініях тощо.

У цій моделі трьох ліній Хохма, Біна і Даат не походять одна від одної, оскільки Хохма і Біна стоять поруч у двох окремих лініях. Також мідот не походять переважно від трьох інтелектуальних сфірот; здається, що вони мають інше джерело.

7 והנה עיקר ההפרש שבין בי' הבחי' בסדר ההשתלשלות הנ"ל הוא בבי' אופנים. האי' שלפי סדר האי' שחב"ד [שחכמה בינה ודעת] הם זו תחת זו נמצא שהדעת עומד למטה מחוי"ב [מחכמה ובינה].

Отже, головна відмінність між двома способами в згаданому вище порядку ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут) полягає у двох аспектах. Перший: згідно з першим порядком, де мудрість (Хохма), розуміння (Біна) і знання (Даат) розташовані одна під одною, виходить, що Даат стоїть нижче за Хохму та Біну

Ці дві моделі відрізняються у двох аспектах. Перший стосується того, де перебуває Даат: у вертикальній моделі Даат розташована нижче за Хохму та Біну.

ולמעלה מחו"ג [מחסד וגבורה] כי הוא הממשיך הארת החו"ב [החכמה ובינה] לחו"ג [לחסד וגבורה]. משא"כ לפי סדר הבי' שהם בג' קווין

і вище за милість (Хесед) і стриманість (Гвура), адже саме вона притягує світіння Хохми та Біни до Хеседу й Гвури. Не так у другому порядку, де вони розташовані трьома лініями:

У вертикальній моделі Даат розташована вище за Хесед і Гвуру — це міст, який проводить світло інтелекту вниз, до емоцій. У моделі трьох ліній усе інакше.

נמצא שהדעת הוא בקו האמצעי ואינו עומד תחת חו"ב [חכמה ובינה] רק תחת הכתר והוא ממשיך הארת הכתר לחו"ב [לחכמה ובינה] ולחו"ג [ולחסד וגבורה] כמשי"ת [כמו שיתבאר].

виходить, що Даат перебуває на середній лінії й стоїть не під Хохмою та Біною, а лише під вінцем (Кетер), і притягує світіння Кетера до Хохми та Біни, а також до Хеседу й Гвури, як буде пояснено.

Даат перебуває на середній лінії, безпосередньо під Кетером, а не під Хохмою та Біною. Тож її роль — притягувати світло Кетера, що перебуває над інтелектом, і до інтелекту (Хохми та Біни), і до емоцій (Хеседу та Гвури).

8 והבי' שלפי סדר האי' עיקר הולדת ומציאו' [ומציאות] המדות הוא מחו"ב [מחכמה ובינה] ע"י הדעת הממשיך כנ"ל.

А друга відмінність така: згідно з першим порядком, головне народження й існування емоційних атрибутів (мідот) походить від мудрості (Хохма) та розуміння (Біна), через знання (Даат), яке спускає [ix] униз, як сказано вище.

Друга відмінність стосується того, звідки походять мідот. У вертикальній моделі вони народжуються з Хохми та Біни, а Даат слугує каналом.

משא"כ לפי סדר הבי' הן נמשכות מבחי' הכתר ע"י הדעת הממשיך בהן הארת הכתר דוקא. והענין הוא דשניהם אמת.

На відміну від цього, згідно з другим порядком, вони походять від рівня вінця (Кетер), через Даат, яке проводить у них саме світіння Кетера. Пояснення полягає в тому, що істинні обидва підходи.

У моделі трьох ліній мідот походять від Кетера, а Даат проводить у них світіння Кетера. Альтер Ребе стверджує, що обидві моделі істинні: кожна описує інший вид емоцій, як він тепер пояснює.

9 ויובן זה ע"פ מה שנודע שיש ב' בחי' דעת.¹⁴ דעת עליון ודעת תחתון. דעת העליון הוא הנמשך מבחי' הכתר ומחבר ומייחד לחי"ב [לחכמה ובינה] וחוי"ג [וחסד וגבורה]

Це стане зрозумілим із відомого вчення, що є два рівні знання (Даат): вищий Даат і нижчий Даат. Вищий Даат — це той, що сходить із рівня вінця (Кетер) і поєднує та об'єднує мудрість (Хохма) і розуміння (Біна), а також милість (Хесед) і стриманість (Гвура),

Розв'язання ґрунтується на двох видах Даат. Вищий Даат походить від Кетера й поєднує Хохму та Біну, а також Хесед і Гвуру, згори.

ע"י הארת הכתר ודעת התחתון הוא הדעת המתפשט בתוך המדות להמשיך בהן הארת חוי"ב [חכמה ובינה]. וגם הנה נודע שיש ב' בחי' ¹⁵ מדות.

через сяйво Кетера. А нижчий Даат — це Даат, що поширюється всередині емоційних атрибутів (мідот), щоб привнести в них сяйво Хохми й Біни. Також відомо, що є два рівні мідот.

Вищий Даат поєднує їх за допомогою світла Кетера, тоді як нижчий Даат поширюється вниз, в емоції, і передає їм світло інтелекту. Відповідно, є два види мідот.

הא' מדות שעיקר מציאותן הוא מחוי"ב [מחכמה ובינה] עד"מ באדם למטה כשהמדות הן רק לפי השכל שהשכל הוא המולידן וקטן ששכלו קצר כו'.

Перший вид — це мідот, основне існування яких походить від Хохми й Біни. Для прикладу: у людини внизу, коли мідот визначаються лише інтелектом, адже саме інтелект породжує їх; а в дитини, чий розум обмежений, тощо.

Перший вид — це емоції, породжені розумінням, як у людини, чиї почуття відповідають її міркуванням. У дитини, чиє розуміння обмежене, відповідно, обмежені й емоції; отже, ці емоції залежать від інтелекту.

והב' הוא בחי' המדות שמקורן ושרשן למעלה מן השכל רק שיוצאין ונמשכין דרך השכל וכמ"ש בר"מ [ברע"א מהימנא] ¹⁶ דז"א בעתיקא אחיד ותליא כו' וכמ"ש באריכות במ"א:

А другий вид — це рівень мідот, джерело й корінь яких вищі за інтелект, проте вони виходять і проходять через інтелект. Як сказано в Рая Мегемна, що емоційні атрибути (Зеїр Анпін) пов'язані з Атикою і тримаються на ній, тощо; і як докладно пояснюється в іншому місці.

Другий вид — це емоції, корінь яких перебуває вище за інтелект; вони лише проходять через інтелект, перш ніж вийти назовні. Вислів Зоару «Зеїр Анпін пов'язаний з Атикою і тримається на ній» виражає це (у тексті названо Рая Мегемна — «Вірний Пастир», розділ Зоару; примітка Kehot вказує, що цей вислів міститься в Зогар III 292a, у «Ідра Зута»): емоційна структура (Зеїр Анпін) має корінь безпосередньо в Атиці, внутрішньому рівні Кетера, а не лише в інтелекті.

10 ומעתה יובנו ויבוארו ב' הבחי' בסדר ההשתלשלות על נכון. כי הנה הסדר הב' שהן בג' קווין כו' היינו

בענין המדות שאין עיקר מציאותן מחו"ב [מחכמה ובינה] כ"א מבחי' הכתר שמאיר בהן

Тепер два рівні (бхінот) у порядку ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут) можна правильно зрозуміти й пояснити. Адже другий порядок, у якому вони вибудовані трьома лініями тощо, стосується емоційних атрибутів (мідот), основне буття яких походить не від мудрості (Хохма) й розуміння (Біна), а від рівня вінця (Кетер), що світить у них,

Тепер обидві моделі узгоджуються. Модель трьох ліній описує емоції, головним джерелом яких є не інтелект, а Кетер, що світить у них.

וכמאמר דז"א בעתיקא אחיד ותליא הנ"ל והיינו ע"י בחינת דעת העליון הנ"ל שהוא מבחי' הכתר ומחבר ומייחד בחינת חו"ב [חכמה ובינה] כו' שנמצא בחינת הדעת עומד בין חו"ב [חכמה ובינה] ותחת הכתר כו'.

як сказано вище: «Зеїр Анпін прив'язаний до Атики й залежить від неї». І це відбувається завдяки згаданому вище рівню верхнього знання (Даат), що походить від рівня Кетера та поєднує й об'єднує рівні Хохма й Біна тощо; отже, рівень Даат опиняється між Хохмою й Біною, під Кетером тощо.

Це відповідає сказаному в Зогарі, що Зеїр Анпін залежить від Атики. Це відбувається завдяки верхньому Даат, який походить від Кетера й об'єднує Хохму та Біну; тому в цій моделі Даат стоїть між Хохмою й Біною, безпосередньо під Кетером.

משא"כ סדר הא' היינו בבחינת המדות שמציאותן הוא רק מן השכל והיינו ע"י בחינת דעת התחתון המתפשט בתוך המדות ומאיר בהן הארת חו"ב [חכמה ובינה] כו':

На відміну від цього, перший порядок стосується рівня мідот, буття яких походить лише від інтелекту; це відбувається завдяки рівню нижнього Даат, який поширюється всередині мідот і осягає їх світлом Хохми й Біни тощо.

Вертикальна модель описує емоції, що походять лише від інтелекту через нижній Даат, який поширюється в мідот і приносить у них світло Хохми й Біни.

Нижній Даат очищує емоції

11 ולהבין כל הדברים הנ"ל בתוספת ביאור צריך להבין תחלה בחי' הדעת מהו. ומתחלה נבאר בחי' הדעת התחתון וממנו יובן בחי' דעת העליון. דהנה כבר נתבאר למעלה כי עיקר הולדת המדות הוא מחו"ב [מחכמה ובינה].

Щоб зрозуміти все сказане вище з додатковим поясненням, спершу слід зрозуміти, що являє собою рівень знання (Даат). Спочатку пояснимо нижчий Даат, і з нього стане зрозумілим рівень вищого Даат. Адже вище вже було пояснено, що головним чином емоційні атрибути (мідот) народжуються з мудрості (Хохми) та розуміння (Біни).

Щоб заглибитися, Альтер Ребе спершу визначить сам Даат, починаючи з нижчого Даат, який ближчий до безпосереднього переживання, і на його основі виведе вищий Даат. Вихідний пункт такий: як уже було показано вище, мідот головним чином народжуються з Хохми та Біни; отже, що додає Даат?

12 וצריך להבין בחי' דעת מהו משמש.¹⁷ אך הענין הוא דהדעת בכל מקום הוא מבחי' הפנימית.

Слід зрозуміти, яку роль відіграє знання (Даат). Справа ж у тому, що Даат усюди належить до рівня внутрішнього [виміру].

Що додає Даат, якщо емоції вже народжуються з Хохми й Біни? Відповідь: Даат завжди належить до внутрішнього виміру тієї сфери, у якій вона проявляється.

וכמו"כ [וכמו כן] כאן בחי' הדעת המתפשט בתוך המדות הוא פנימי [פנימיות / פנימית] המדות שהוא תכלית הברור שלהן כי הדעת

Так само й тут рівень Даат, що поширюється всередині емоційних атрибутів (мідот), становить їхній внутрішній вимір (пніміют) і є їхнім остаточним очищенням. Адже Даат

Нижній рівень Даат, що поширюється всередині емоцій, є їхньою внутрішньою сутністю і приводить їх до остаточного, очищеного стану.

היינו התקשרות ומחמת התקשרות בחי' חו"ב [חכמה ובינה] בתוך המדות מכרר ומבדיל בין טו"ר [טוב ורע] שלא תהיינה המדות מעורבות טו"ר [טוב ורע] כי המדות בטבען כתולדותן יכולות להיות מעורבות טו"ר [טוב ורע].

означає зв'язок; і завдяки тому, що рівні мудрості (Хохма) й розуміння (Біна) поєднуються всередині мідот, Даат очищує їх і відділяє в них добро від зла, щоб самі мідот не були сумішшю добра і зла. Адже мідот за своєю природою, такими, якими вони народжуються, можуть бути сумішшю добра і зла.

Даат означає зв'язок (як у вислові «Адам пізнав Хаву»: прив'язаність). Завдяки Даат осягнення Хохми й Біни з'єднується з емоціями, і цей зв'язок відділяє в них добро від зла. Самі по собі емоції в первісному стані можуть бути сумішшю добра й поганого.

13 ולכן יניקת החיצוני [החיצונים] הן מן המדות כמו אברהם שיצא ממנו ישמעאל^{19, 18} כו'. וכמו"כ [וכמו כן] בעבודת ה' מבחי' האהבה וההתפעלות כרשפי אש²⁰ על ידי ההתבוננות בגדולת ה' בשעת התפלה יוכל לבא אח"כ לידי כעס.

Тому зовнішні [сили] отримують живлення від емоційних атрибутів (мідот), як у випадку з Авраамом, від якого походить Ішмаель, тощо. Так само і в служінні Б-гу: з рівня любові й душевного піднесення «немов спалахи вогню», [яке виникає] завдяки роздумам про велич Б-га під час молитви, людина згодом може дійти до гніву.

Оскільки емоції можуть бути змішаними, «зовнішні сили» (оболонка (кліпа), тобто сили, що протистоять святості) отримують від них живлення. Приклад, наведений мудрецами: від Авраама, уособлення милості (Хесед), походить Ішмаель — милість у зіпсованій формі. Так само людина може молитися з палкою любов'ю після роздумів про велич Б-га, а пізніше того ж дня розгніватися.

ומוכרח להיות שגם בשעת התפלה היה קצת תערוכת זר. שאם היתה בבחי' אלקות לכד שהוא גילוי אור ה' על נפשו בשעת התפלה.

Необхідно визнати, що навіть під час молитви була невелика домішка чогось стороннього. Адже якби це був лише рівень Б-жественності — розкриття світла Б-га в його душі під час молитви,

Альтер Ребе робить висновок, що навіть у палкій любові під час молитви мала бути певна домішка чогось стороннього. Якби це була чиста Б-жественність, розкриття світла Б-га в душі, згодом не могло б виникнути нічого стороннього.

מאין בא אח"כ לידי כעס וכדומה שהוא בחי' יניקת החיצוני' [החיצונים]. כנודע שאין יניקת החיצונים רק מבחי' אחוריים דשם אלקים שהוא ענין בחי' ההסתר כו'

звідки тоді згодом міг би взятися гнів чи щось подібне — рівень живлення зовнішніх [сил]? Як відомо, зовнішні сили отримують живлення лише від заднього боку (ахораїм) Імені Б-га (Елокім), тобто від рівня прихованості, тощо.

Пізніший гнів не міг походити від чистої Б-жественності, адже зовнішні сили живляться лише від «заднього боку» Імені Елокім — від аспекту Б-жественного приховування. Чисте розкриття не дає їм нічого, чим можна було б житися.

[וצ"ע [וצריך עיון] בתניא פכ"ח וצ"ל דמ"ש כאן קצת תערוכות זר היינו מצד התלבשות הנה"ב [הנפש הבהמית] והמדות שבה הן הם המעורבות טו"ר [טוב ורע]. ולפי שהנפש האלקי מלובשת בה כו'. וההוכחה היא שגם בשעת התפלה לא יצאה מנרתקה ומהתלבשותה לגמרי מכל וכל כו'.

(І це потребує з'ясування [у світлі] «Танії», глава 28. Слід сказати, що слова «невелика домішка чогось стороннього» означають, що це пов'язано з облаченням у тваринну душу (нефеш габагаміт), чиї емоційні атрибути (мідот) змішані з добром і злом; а оскільки в ній облачена Б-жественна душа (нефеш елокіс), тощо. Доказом є те, що навіть під час молитви вона не вийшла зі своєї оболонки та свого облачення повністю, цілковито, тощо.)

У дужках наведено уточнення: глава 28 «Танії», здається, говорить про інше (що сторонні думки під час молитви не свідчать про її недосконалість). Це зауваження узгоджує два твердження: «домішка» міститься не в самій любові Б-жественної душі, а походить від тваринної душі, чиї емоційні сили змішані, і в якій облачена Б-жественна душа. Навіть під час молитви Б-жественна душа не виходить повністю зі своєї «оболонки».

והיינו ממש כמשי"ש [כמה שכתוב שם] פכ"ח שהקליפה מתאמצת כו'. וגם מן הראי"י [הראי"ה] שיתבאר מעובדא דר"ח [דרכי חנינא] ב"ת [בן תרדיון] משמע ג"כ כמ"ש דהתם ג"כ קס"ד שטעה בנפשו מחמת טבעיות נפשו הבהמית שאפשר שסייעה בעבודתו כמשי"ת [כמו שיתבאר]:

І це саме те, про що сказано там, у главі 28: кліпа докладає зусиль, тощо. Також і з доказу, який буде наведено з історії рабі Ханіни бен Терадіона, впливає те саме, про що сказано: адже й там йому спало на думку, що він помилково судив про себе через природні властивості своєї тваринної душі, яка, можливо, сприяла його служінню, як буде пояснено.)

Це узгоджується з главою 28 «Танії», де сказано, що кліпа докладає зусиль, щоб протистояти тому, хто молиться. Історія рабі Ханіни бен Терадіона, яку буде наведено далі, також указує на те саме: він побоювався, що природний темперамент його тваринної душі сприяв його відданості.

Випробування Рабі Ханіни бен Терадіона

14 ובוה יובן מעשה דר' [דרבי] יוסי בן קיסמא²¹ עם ר' [רבי] חנינא בן תרדיון שאמר תמה אני אם לא ישרפו אותך כו'. והשיבו מן השמים ירחמו וא"ל [ואמר ליה] אני אומר לך דברי טעם כו'.

Завдяки цьому стане зрозумілою історія про рабі Йосе бен Кісму та рабі Ханіну бен Терадіона: [до якого] він сказав: «Я дивуюся, якщо тебе не сплять» тощо. Той відповів йому: «Небеса змилюються», а він сказав йому: «Я кажу тобі розумні речі» тощо.

Тепер Альтер Ребе наводить талмудичну історію як доказ. Коли рабі Йосе бен Кісма занедужав, рабі Ханіна бен Терадіон відвідав його. Рабі Йосе сказав йому, що Рим панував за небесним указом і що, навчаючи Торі прилюдно, він кидає цьому виклик: «Дивуюся, якщо тебе не сплять». Рабі Ханіна відповів: «Небеса змилюються», а рабі Йосе сказав йому: «Я кажу тобі розумні речі, а ти відповідаєш: "Небеса змилюються"?»

15 וא"ל [ואמר ליה] ר"ח [רבי חנינא] מה אני לחיי עוה"ב [עולם הבא].²² וא"ל [ואמר ליה] כלום מעשה כו'. והשיבו מעות פורים וכי וחלקתים לעניים.

І рабі Ханіна сказав йому: «Яка доля [призначена] мені у Майбутньому світі?» А той відповів йому: «Чи траплялася тобі якась справа?» тощо. І рабі Ханіна відповів: «Гроші Пурима» тощо, «і я роздав їх бідним».

Тоді рабі Ханіна запитав про свою долю у Майбутньому світі. Рабі Йосе спитав, чи траплялася йому якась особлива справа, а рабі Ханіна розповів, що гроші, зібрані ним на Пурим, змішалися з коштами на благодійність, і він роздав усе бідним.

ע"כ [עד כאן]. ולכאורה מאד תמוה שאלתו מה הוא לעוה"ב [לעולם הבא]. אם הוא מוסר נפשו על קדוה"ש [קידוש השם] שה"י [שהיה] מקהיל קהלוי [קהלות] ברכים לא יהי [יהיה] לו עדיין חלק לעוה"ב [לעולם הבא].

Кінець цитати. На перший погляд, його запитання про те, що [чекає] на нього у Майбутньому світі, дуже дивне: якщо він віддає своє життя заради освячення Імені Б-га, скликаючи зібрання привселюдно, невже йому й досі не належить частка у Майбутньому світі?

Запитання здається дивним: рабі Ханіна ризикував життям, скликаючи людей на публічне вивчення Тори, — це було найвищим освяченням Імені Б-га. Як він міг сумніватися, що матиме частку у Майбутньому світі?

16 וגם מה שאל ר' [רב] יוסי כלום מעשה בא לידך. מהו התשובה על שאלתו כו'. אך הענין שהי' [שהיה] ר'

[רב] חנינא בן תרדיון מסופק בעצמו ענין מסירת

І ще: про що запитав рабі Йосе: «Чи траплялася тобі нагода здійснити якийсь вчинок?» Що ж це за відповідь на його запитання? І т. д. Але справа в тому, що рабі Ханіна бен Терадіон сумнівався щодо себе в питанні віддачі свого життя заради занять Торою: чи було це справді лише заради Небес.

Друга трудність: як запитання рабі Йосе про вчинок може бути відповіддю на щось? Відповідь Альтер Ребе: рабі Ханіна не був певен у щирості своєї самопожертви (месірут нефеш).

נפשו בשכיל עסק התורה אם הוא באמיתות לש"ש [לשם שמים] בלבד אף שהי' [שהיה] צדיק מופלג ולומד לשמה באמת מ"מ לפי שיש בני"א [בני אדם] שמצד טבעו ומזגו ומדותיו להמשיך חשק ותשוקת כל לבבו אל למוד החכמות.

Хоча він був видатним цадиком (праведником) і справді вивчав Тору заради неї самої, однак, оскільки є люди, яких їхня природа, темперамент і емоційні атрибути (мідот) спонукають спрямовувати всю жагу й прагнення свого серця до вивчення наук,

Він сумнівався, чи віддавав своє життя заради вивчення Тори справді лише заради Небес. Він був великим цадиком, який вивчав Тору заради неї самої, але деяких людей сам темперамент спонукає до інтелектуальних занять, і він боявся, що частина його запалу могла походити від такої природної схильності.

17 ולהיות תמיד מחשבתו ולבו ושכלו דבוק בהן. והראי' [והראיה] מהפילסופים מהאומות הקדמונים שהיו

שרים גדולים לא יחסר להם כל מעדני עולם.

і щоб їхні думки, серце й розум завжди були прив'язані до них. Доказом є філософи стародавніх народів, які були великими вельможами й не були позбавлені жодних насолод цього світу,

Такі люди хочуть, щоб їхні думки й серця завжди були поглинуті навчанням. Доказом є стародавні філософи — заможні вельможі, які мали всі розкоші.

היו עוזבים כל תענוגי' ועוסקים בכל לבבם ותשוקת נפשם בלמוד החכמות. כל היום והלילה אין מחשבתו פנויה.

[проте] вони відмовлялися від усіх насолод і віддавалися вивченню наук усім серцем і прагненням душі; увесь день і всю ніч думка його не вільна

Та ці філософи відмовлялися від усіх насолод, щоб усім серцем присвятити себе навчанню; їхні думки були зайняті ним удень і вночі.

18 ולהבין ולהעמיק בענין החכמות ותערב לנפשו ותתענג בהם כ"כ [כל כך] כמו זולתו בכל תענוגי העולם.

וזה אינו להם מצד אמונתם

[від прагнення] зрозуміти й заглибитися в предмет наук; це приємне його душі, і він насолоджується ними так само, як інший [насолоджується] всіма насолодами світу. І це було в них не через їхню віру,

Вони заглиблювалися в науки й знаходили в них насолоду, рівну тій, яку інші знаходять у мирських утіхах. Це походило не з їхньої релігійної віри.

שהם היו גוים עובדי כוכבים שאין להם שום הכרח ואמונה שיגרום להם סבת עסקם בחכמותיהם בתכונה ותשכורת ופילסופיא חכמת החיצוני [החיצונים] תענוג נפלא כ"א מצד מזג טבעם מאד תכריח בחשק נפלא שנולד בטבע כזה.

бо вони були язичниками, які поклонялися зіркам і не мали ані примусу, ані віри, що спонукали б їх, займаючись своїми науками — астрономією, математикою та філософією, зовнішньою мудрістю, — відчувати дивовижну насолоду; це походило лише від складу їхньої природи, який надзвичайно сильно спонукав [їх] до дивовижного потягу, природженого в такій натурі.

Як ідолопоклонники, вони не мали релігійного обов'язку чи віри, які робили б астрономію, математику та філософію джерелом такої радості. Це походило від їхнього природженого темпераменту, що породжував надзвичайний потяг до цих занять.

19 ויש מהם נולד במזג אחר שלא יתאוה ויחשוק לחכמות אף כי יבינם אין לו תענוג להשיג מחשבתו בהם אפי' [אפילו] רגע אחת רק אחר שרירות לבו רק רע כל היום²³ לזאת תכלה נפשו.

І є серед них такий, хто народився з іншим темпераментом і не прагне та не жадає наук. Хоча він і розуміє їх, він не знаходить насолоди в тому, щоб зосереджувати на них думку навіть на одну мить, а йде лише за впертістю свого серця — «тільки зло весь день»; саме до цього прагне його душа.

Інші народжуються з протилежним темпераментом: навіть коли вони здатні розуміти інтелектуальні питання, їм не до вподоби розмірковувати про них ані миті, і вони йдуть лише за бажаннями свого серця. Вислови «впертість його серця» (частий біблійний зворот) і «тільки зло весь день» (Берешит 6:5) запозичені зі Святого Письма.

20 וסבת זה הוא מצד המרות. יש שגובר בו מרה הלכנה שאין כיכלתו לצמצם מחשבתו בדבר אי אף שהוא שכלי ולא יתענג בו כלל.

Причина цього — тілесні соки. Є людина, в якій переважає біла жовч і яка не здатна зосередити думку на чомусь одному, навіть якщо йдеться про інтелектуальне питання, і зовсім не знаходить у ньому насолоди.

Альтер Ребе пояснює ці відмінності, спираючись на медичні уявлення свого часу, впливом тілесних соків. Людина, в якій переважає «біла жовч», не може зосередити думки на одному предметі й не знаходить насолоди навіть в інтелектуальних питаннях.

ויש שגובר בו מרה שחורה בתולדתו תשתוקק נפשו מאד אל החכמה כל חפציה לא ישוו בה כאש'

[כאשר] כ"ז [כל זה] מבואר בח"פ [בשמונה פרקים] להרמב"ם [להרבי משה בן מימון] ע"ש פ"ח [פרק ח']²⁴.

А є людина, в якій від народження переважає чорна жовч: її душа надзвичайно прагне мудрості, «усі [інші] бажання не зрівняються з нею» — як усе це пояснено у «Шмоне перакім» Рамбама; див. там, розділ 8.

Людина, в якій від народження переважає «чорна жовч» (меланхолійний темперамент), палко прагне мудрості й цінує її понад усе, словами, якими книга Приповістей описує мудрість (3:15; 8:11). Альтер Ребе посилається на «Шмоне перакім» Маймоніда, розділ 8, де йдеться про вроджені темпераменти.

21 ולכן גם בישראל ימצא טבעיים מחולקים כמותם. אך שתמשיך נפשו לדבר הנהוג בישראל כמו ענין למוד התורה שבע"פ [שבעל פה]. יחשוק נפשו ולכו להגות בה יום ולילה לא ישבות.

Тому й серед євреїв можна знайти такі самі різні природні схильності; однак [у єврея] душа буде спрямована до того, що заведено серед євреїв, наприклад до вивчення Усної Тори: його душа й серце прагнутимуть роздумувати над нею день і ніч, не припиняючи.

Той самий спектр темпераментів існує і серед євреїв, але природна схильність єврея спрямовується до того, що є цінним для євреїв, наприклад до вивчення Усної Тори, тож він прагне вивчати її день і ніч.

ולפיכך ר"ח [רבי חנינא] ב"ת [בן תרדיון] היה ירא שמא גם מצד טבעו גופני גורם לו מסירת נפשו בעד החכמה אף שבודאי אינו אלא מעט מזער מ"מ אין זה לה' לבדו²⁵ כו'.

Тому рабі Ханіна бен Терадіон боявся, що, можливо, його тілесна природа також спричиняла його самопожертву (месірут нефеш) заради мудрості. Хоча, безперечно, це була лише крихітна частка, усе ж це не було «лише заради Імені Б-га (Гавая)» тощо.

Звідси й страх рабі Ханіни: що його тілесний темперамент, нехай навіть трохи, сприяв його готовності померти заради Тори. Навіть найменший природний мотив означав би, що його відданість була не цілковито «лише заради Б-га».

22 ושאל מר' [מרב"י] יוסי היאך הוא משיג בו. אם הוא מנוחלי העוה"ב [העולם הבא] שאין בלבו אלא אחד כו'. והשיבו זה לא יבורר כ"א אם בא מעשה לידך.²⁶

І він запитав рабі Йосі, як йому з'ясувати це про себе: чи належить він до тих, хто успадкує Світ прийдешній, у чиєму серці є лише Один тощо. А той відповів йому: це можна з'ясувати лише тоді, коли тобі трапиться нагода вчинити певну справу.

Рабі Ханіна запитав, як він може знати, чи справді належить до тих, кому належить Світ прийдешній, тобто чи є в його серці лише Б-г. Рабі Йосі відповів, що це може виявити лише випробування в реальному житті («справа, яка трапиться тобі»).

פי' נסיון שהחילוק בו שאם הוא מצד טבע הגוף אף שיחשוק חשק נפלא עכ"פ [על כל פנים] לא יגיע למס"נ [למסירות נפש] כו' ואמר לו שמעות פורים כו'

Тобто випробування, відмінність у якому [полягає] ось у чому: якщо це походить від природних схильностей тіла, то, хоч би як сильно людина прагнула, у будь-якому разі це не сягне самопожертви (месірут нефеш) тощо. І він сказав йому про гроші на Пурим тощо,

Випробування діє так: бажання, що походить від тілесної природи, хай яким сильним воно буде, не спонукає людину віддати життя. Відповідь рабі Ханіни про гроші на Пурим і стала доказом.

שהוא ענין פיזור ממון שזה אות ומופת שאין במס"נ [במסירות נפש] שלו אפילו שרש המרה כו'. שמדת המרה שחורה הנ"ל גורמת מדת הקמצנות.

а саме роздавання грошей — це знак і доказ того, що в його самопожертві немає навіть кореня цієї вдачі тощо. Адже згадана вище властивість чорної жовчі зумовлює властивість скнарості,

Вільно роздавати гроші — протилежність рисі, пов'язаній із чорною жовчю, яка робить людину скнарою. Оскільки рабі Ханіна був щедрим, у його самопожертві не було навіть кореня цієї вдачі.

Агавас олам, агава раба і Рівка

23 והמרה הלבנה הפיזור כו' לכן השיבו א"כ מחלקך יהא חלקי²⁷ שמזה מובן שמס"נ [שמסירות נפש] על התורה הוא רק לפי שאין בלבו אלא אחד ואין בו תערובת טבעית כלל.

а біла жовч [спричиняє] роздавання [грошей] тощо. Тому він відповів йому: «Якщо так, нехай моя частка буде з твоєї частки». Звідси зрозуміло, що його самопожертва заради Тори була лише тому, що в його серці був тільки Єдиний і в ньому зовсім не було природної домішки.

Біла жовч, навпаки, пов'язана зі щедрістю. Тож рабі Йосе зробив висновок: «Якщо так, нехай моя частка буде подібна до твоєї»: готовність рабі Ханіни померти заради Тори походила лише з того, що його серце було віддане Єдиному Б-гови, без жодного домішаного природного мотиву.

ומכ"ז [ומכל זה] מובן שיוכל להיות במדות הנפש בחי' תערובת שאפי' [שאפילו] במדה שנראה ודאי טוב גמור יוכל להיות שיש בזה עדיין קצת תערובת כו'.

З усього цього зрозуміло, що в емоційних атрибутах (мідот) душі може бути певна домішка, тож навіть в атрибуті (міді), який здається безсумнівно цілковито добрим, усе ще може бути трохи домішки тощо.

Загальний висновок такий: емоції можуть містити приховану домішку, тож навіть риса, що видається цілковито доброю, може мати в собі слід чогось іншого.

ולכן כדי שיהי' [שיהיה] בירור המדות לתכליתן הוא ע"י בחי' הדעת. והיינו שהוא ממשיך פנימי' [פנימיות] / פנימית] המדות

Тому очищення мідот до найвищого ступеня відбувається завдяки рівню знання (Даат); тобто воно виявляє внутрішній вимір мідот.

Отже, цілковите очищення емоцій відбувається завдяки Даат, який виявляє їхній внутрішній вимір.

כי עיקר תערובת טו"ר [טוב ורע] זה שייך בחיצוני' הלב משא"כ בבחי' פנימי' [פנימיות / פנימית] הלב כו' (עיי' מש"ל [מה שכתוב לעיל] בסוף ד"ה להבין ענין הברכות כו').

Адже ця домішка добра і зла стосується переважно зовнішнього виміру (хіцоніют) серця, тоді як рівень внутрішнього виміру (пніміют) серця не такий тощо. (Див. написано вище наприкінці маамару, що починається словами «Зрозуміти суть благословень» тощо.)

Домішка добра і зла стосується переважно зовнішнього виміру серця — його поверхневих почуттів; внутрішня точка серця їй не підвладна. У дужках мається на увазі кінець маамару «Зрозуміти суть благословень» (Тора Ор, Берешит), де пояснюється: коли емоції виявляються, втілюючись у тілі й тваринній душі, кліпот можуть ухопитися за них, тому потрібна «печать» згори, щоб відокремити їх.

והנה כ"ז [כל זה] בבחי' דעת התחתון המתפשט במדות אהוי"ר [אהבה ויראה]. שהדעת הזה הוא תחת הבינה ואהבה שנולדה מהבינה והדעת נק' אהבת עולם.

Усе це стосується рівня нижчого Даат, що поширюється на емоційні атрибути любові й трепету (агава ве-йіра). Цей рівень Даат нижчий від рівня розуміння (Біна); а любов, що народжується з Біни й Даат, називається агавас олам (любов'ю, пов'язаною зі світом).

Усе це описує нижчий Даат, який поширюється на любов і трепет та перебуває нижче від Біни. Любов, народжена з Біни й нижчого Даат, називається агавас олам — любов'ю, що виникає з роздумів про те, як Б-г дає життя світові.

²⁸ ובזוהר נק' אהבה זוטא. ומתוך זה נוכל להבין ג"כ בבחי' דעת העליון. כי הנה יש ב' מיני מדות.

У Зоарі її називають агава зута (меншою любов'ю). Звідси можна також зрозуміти рівень вищого Даат. Адже є два види мідот.

Зоар називає її агава зута — меншою любов'ю. Від розгляду нижчого Даат можна перейти до розуміння вищого Даат, розрізливши два види емоційних атрибутів.

הא' המדות הנולדי' מהשכל וכשהם נולדים ונמשכים מהשכל ע"י הדעת אז הם בבחי' פנימיות ובכירור יותר מכל סיג.

Перший вид — це мідот, що народжуються з інтелекту; коли вони народжуються й виводяться з інтелекту через Даат, то мають внутрішній характер і є більш [вільними] від усякого шлаку.

Перший вид — це емоції, що народжуються з інтелекту. Коли Даат виводить їх з інтелекту, вони стають внутрішніми й чистішими, вільнішими від шлаку.

²⁴ והב' הם המדות שלמעלה מהשכל. ונק' אהבה רבה שיש בכל נפש. ולמעלה הוא בחי' מדות שבכתר

חוי"ג [חסד וגבורה] דא"א²⁹

А друге — це емоційні атрибути (мідот), що вищі за інтелект; [ця любов] називається агава раба (велика любов), яка є в кожній душі. А згори це рівень мідот у вінці (Кетер): милості (Хесед) і стриманості (Гвура) Аріх Анпіна,

Другий різновид емоцій перебуває вище за інтелект: «агава раба» — велика любов, прихована в кожній душі. Її джерело згори — мідот у Кетері, Хесед і Гвура Аріх Анпіна (зовнішнього рівня Кетера).

שהם למעלה מהשכל שהוא חו"ב [חכמה ובינה] רק שנמשכים דרך מעבר בחו"ב [בחכמה ובינה]. והם נמשכים ע"י הדעת שעומד בקו האמצעי. מכוון תחת הכתר.

які вищі за інтелект, тобто за мудрість (Хохма) і розуміння (Біна), але проходять через Хохму й Біну. Їх же притягують через знання (Даат), що стоїть на середній лінії, просто під Кетером.

Ці емоції Кетера вищі за Хохму й Біну, хоча на шляху вниз проходять через них. Їх притягують униз через Даат середньої лінії, яка стоїть безпосередньо під Кетером.

משא"כ חו"ב [חכמה ובינה] הם חח"ן [חכמה חסד נצח] מימין בג"ה [בינה גבורה הוד] משמאל לכן ע"י הדעת זה נמשכים המדות דכתר שהם מדות שלמעלה מהשכל להיות נמשכין בז"א.

На відміну від цього, Хохма, Хесед і перемога (Нецах) — праворуч, а Біна, Гвура і велич (Ход) — ліворуч. Тому через цей Даат мідот Кетера, які є мідот вище за інтелект, притягуються, щоб увійти в рівень емоційних атрибутів (Зеїр Анпін).

Хохма й Біна розташовані на двох бокових лініях — правій і лівій, тож лише Даат середньої лінії може провести мідот Кетера прямо вниз, у Зеїр Анпін — емоційні сфери духовного прояву (сфірот) світу еманції (Ацилут).

ולמטה הוא הגילוי במדות שכלב כו' ובחי' אה"ר [אהבה רכה] זו ישנה ג"כ בכל א' וכמ"ש בתניא (ס"פ מ"ו)³⁰ ע"פ בהמות הייתי עמך³¹ בהמות לשון רבים כו' דעת העליון הכולל חו"ג [חסד וגבורה]³² כו' ע"ש.

А внизу це виявляється в мідот серця тощо. Цей рівень агава раба також є в кожному, як написано в Танія (наприкінці глави 46) щодо вірша: «Я був із Тобою немов звірі (бегемос)» — слово «бегемос» стоїть у множині тощо; це вищий Даат, що охоплює Хесед і Гвуру тощо; дивись там.

У самій людині це виявляється як емоції серця. Наприкінці 46-го розділу Танія пояснюється, що слова «Я був із Тобою немов звірі, та я завжди з Тобою» стосуються кожного єврея: навіть той, хто не відчуває цієї любові, завжди з'єднаний із Б-гом. Там також сказано, що множина «бегемос» натякає: перед Б-гом навіть вищий Даат, що охоплює Хесед і Гвуру, подібний до «звірів» поруч із Нескінченним світлом (Ор Ейн Соф).

וזהו ענין רבקה שהוא בחי' קשר וחבור של שלש³³ או ארבע בקר יחד להיותה בחי' אה"ר [אהבה רבה] שהוא המדות שלמעלה מהשכל שהם בחינת התכללות כל המדות יחד ואין בהם התחלקות כלל

Ось у чому полягає ідея Рівки: це рівень зв'язування й поєднання трьох або чотирьох голів худоби; адже вона є рівнем агава раба — мідот вище за інтелект, які становлять єдність усіх мідот разом, без жодного поділу між ними.

Так пояснюється ім'я Рівка. У Мішні «рівка» — це упряжка з трьох або чотирьох голів худоби, прив'язаних одна до одної. Тому ім'я Рівка тлумачиться як цей «зв'язок» — образ агава раба, у якій усі емоції з'єднані в одне ціле, без жодного поділу.

(וכנ"ל שדעת כולל חו"ג [חסד וגבורה] שהן תרין עטרין הנמשכים מכתפין דאריך) כי בהמדות שעיקר התהוותן הוא מהשכל שיך התחלקו [התחלקות] המדרגה

(Як зазначалося вище, Даат охоплює Хесед і Гвуру, які є «двома вінцями», що притягуються від «плечей» Аріх [Анпіна]). Бо в тих мідот, основою виникнення яких є інтелект, є поділ за рівнями,

Як зазначалося, вищий Даат охоплює Хесед і Гвуру — «два вінці», що притягуються від «плечей» Аріх Анпіна. Натомість емоції, що походять від інтелекту, поділяються за рівнями.

כי אותו השכל שמוליד אהבה הוא אינו אותה ההשכלה המוליד יראה ואותו השכל שמוליד יראה אינו המוליד אהבה.

адже сам інтелект, що породжує любов, — це не те саме осягнення, яке породжує трепет; і інтелект, що породжує трепет, — не той, що породжує любов.

Причина в тому, що осягнення, яке породжує любов, відрізняється від осягнення, яке породжує трепет, і кожна емоція має власне інтелектуальне джерело.

ולכן המדות הנולדים מהן הן בחי' ענפין מתפרדין זמ"ז [זה מזה] משא"כ בלמעלה מהשכל אין שיך התחלקות³⁴ כלל והוא ע"ד ההפרש בין עולם העקודים לעולם הנקודים.³⁵

Тому мідот, що народжуються з них, є гілками, які відокремлюються одна від одної; тоді як у тому, що вище за інтелект, поділу взагалі не буває. Це подібне до відмінності між світом Акудім і світом Некудім:

Отже, емоції, народжені інтелектом, подібні до окремих гілок. Вище за інтелектуальний рівень поділу немає. Кабалістичне протиставлення світу Акудім («зв'язаних») і світу Некудім («точок») ілюструє цю відмінність.

שבִּעֲקוּדֵי כָל הָעֵס [העשר ספירות] עֲקוּדֵי [עקודים] בְּכִלֵּי [בכלים / בכלי] אִי וְאֵין בָּהֶם הַתְּחַלְקוֹת כָּלֵל. מִשְׁאִי כְּבָנְקוּדִים הֵם יִי נְקוּדוֹת מַחֻלְקִי.

що в Акудім усі десять сфер духовного прояву (сфірот) поєднані в одній посудині, і між ними зовсім немає поділу; тоді як у Некудім вони є десятьма окремими точками.

В Акудім усі десять сфірот поєднані в одній посудині; у Некудім це десять окремих точок, кожна у власній посудині.

וְהֵינּוּ מִשּׁוּם כִּי נְקוּדִים הוּא מִבְּחִינַת חֲכָמָה (כִּי בְּעֵינֵן טַנְתָּא [טעמים נקודות תגין אותיות] הַנְּקוּדוֹת בְּחִינַת חֲכָמָה כּו') וְשֵׁם שִׁיךְ הַתְּחַלְקוֹת אֲבָל הָעֲקוּדִים הוּא מִבְּחִי כְּתָר דָּשֵׁם הוּא לַמַּעֲלָה מִהַתְּחַלְקוֹת.

Це тому, що Некудім походить із рівня мудрості (Хохма) (адже в темі таамім, некудот, тагін та отійот некудот відповідають рівню Хохма тощо), а на цьому рівні поділ можливий; Акудім же походить із рівня вінця (Кетер), де все вище за поділ.

Некудім походить від Хохма: у кабалістичному наборі знаків кантиляції, голосних позначок, коронки і літер голосні позначки відповідають Хохмі. На рівні Хохми можливий поділ. Акудім походить від Кетер, який перебуває вище за поділ.

וְלִכְן בְּחִי הַמְּדוּת שֶׁלֹּמַעֲלָה מִהַשְׁכָּל הַנִּקְי אֶהֱיִר [אהבה רבה] שִׁישׁ בְּכָל נֶפֶשׁ זֶה נִקְי בְּחִי רַבָּה שֶׁהוּא קֶשֶׁר וְחִבּוּר כִּמָּה בְּהִמּוֹת דְּרִ"ל [דרושה לומר] הַתְּכַלְלוֹת הַמְּדוּת יַחְדוֹ מִמֶּשׁ.

Отже, рівень емоційних атрибутів (мідот), що вищі за інтелект і називаються агава раба (великою любов'ю), які є в кожній душі, — це рівень Рівки: зв'язок, що поєднує кількох тварин; тобто справжнє єднання мідот.

Отже, агава раба — нерозділена любов, вища за інтелект і наявна в кожній душі, — називається Рівкою, упряжкою кількох зв'язаних тварин: усі емоції справді поєднані в одне.

וְזִי"ש [זוהו שכתוב] וְתִרְדַּד הָעֵינָה ³⁶ יֵשׁ לִפְרָשׁוֹ כְּפִשּׁוּטוֹ לִי [לשון] יִרִידָה מִמֶּשׁ כִּי הַחֲכִי [החכמה] נִקְי מַעֲיִין. כִּי וְהַחֲכָמָה מֵאֵין תִּמְצָא ³⁷ מִבְּחִי כְּתָר כִּמוֹ הַמַּעֲיִין הַנוֹבֵעַ מִתַּחַת לָאָרֶץ. וְנִהָר הוּא בְּחִי בִּינָה.

І це [значення] написаного: «І спустилася до джерела»: ці слова можна пояснити буквально — як вираження справжнього спуску. Адже Хохма називається джерелом, бо «Хохма знаходиться з айн (небуття)» — з рівня Кетер, подібно до джерела, що б'є з-під землі. А річка відповідає рівню розуміння (Біна).

Тепер слова Берешит 24:16 «І спустилася до джерела» можна прочитати буквально як спуск: Хохма — це джерело, бо воно б'є з айн, із Кетер, подібно до води, що виходить з-під землі; Біна — це широка річка, що витікає з нього.

והנה לגבי רבקה שהם המדות שבכתר א"כ ההמשכה בחו"ב [בחכמה ובינה] נק' ותרד העינה (ועמ"ש בפי' ויוציאנו³⁸ ה' אלקינו ממצרים. או"א [אבא ואימא] שהלכישו לזרועות דא"א כו') ותמלא כדה היינו כ"ד ספרין דאורייתא.

Оскільки Рівка відповідає мідот у Кетер, то притягування мідот у Хохму та Біну називається «і спустилася до джерела» (див. також пояснення слів «Гавая, наш Б-г, вивів нас з Єгипту»: Хохма й Біна (Абба та Імма), які вдягали руки Аріх Анпіна тощо). «І наповнила свій глечик (када)» — це двадцять чотири (кад) книги Тори,

Для Рівки, тобто мідот Кетер, сходження в Хохму й Біна є спуском: «вона спустилася до джерела». (Alter Rebbe посилається на своє пояснення слів «Гавая, наш Б-г, вивів нас з Єгипту», де Абба та Імма вдягають «руки» Аріх Анпіна, тобто Хохма й Біна вдягають мідот Кетер.) «Вона наповнила свій глечик (када)»: літери каф-далет у слові када мають числове значення двадцять чотири — стільки книг Писання.

דאורייתא [דאורייתא] מחכמה נפקת. ובעבודה הוא שע"י האה"ר [האהבה רבה] ממשיכים התגלות אור א"ס בחכמה ובתורה דמחכמה נפקת.

адже Тора походить від Хохми. А в служінні Б-гу це означає, що завдяки агава раба людина притягує одкровення Нескінченного світла (Ор Ейн Соф) у Хохму й у Тору, яка походить від Хохми.

Тора походить від Хохми. У служінні людини це означає, що завдяки агава раба вона притягує одкровення Ор Ейн Соф у Хохму й у Тору, що походить від неї.

ותעל כי באמת ירידה זו עלייה היא כי פי' אורייתא מחכמה נפקת היינו שהתגלותה היא מחכמה

«І піднялася»: адже насправді цей спуск є піднесенням. Слова «Тора походить від Хохми» означають, що вона розкривається через Хохму,

«І піднялася»: цей спуск насправді є піднесенням. Коли кажуть, що Тора походить від Хохми, мають на увазі лише те, що вона розкривається через Хохму.

אבל שרשה למעלה מהחכמה כי תרי"ג מצות דאורייתא עם ז' מצות דרבנן הם תר"ך עמודי אור^{39, 40}

שהם בחי' כתר וא"כ התורה נמשכת מחכ' [מחכמה] שבכתר

але її корінь вищий за Хохму. Адже 613 міцвот Тори разом із сімома міцвот мудреців становлять 620 стовпів світла, що відповідають рівню Кетер; отже, Тора притягується з Хохми, що в Кетер,

Однак корінь Тори вищий за Хохму. 613 заповідей Тори та 7 рабинських заповідей разом становлять 620 — число «стовпів світла» Кетер (слово «Кетер» на івриті також має числове значення 620). Отже, Тора походить від Хохми, що в Кетер.

שהיא גבוה מבחי המדות שבכתר הנק' רבקה של שלש בקר כנ"ל (ועמ"ש במ"א בענין תנופת שתי הלחם ע"ג שני הכבשים):

яка вища за рівень (бхіна) емоційних атрибутів (мідот) у вінці (Кетер), що, як зазначено вище, називаються «Ривкою трьох голів великої рогатої худоби». (Див. також написане в іншому місці про похитування двох хлібів над двома ягнятами.)

Ця мудрість (Хохма) у Кетері вища за мідот у Кетері — «Ривку». Наповнюючи свій глечик Торою, Ривка підноситься над власним рівнем. У дужках ідеться про обговорення в іншому місці похитування двох хлібів Шавуоту разом із двома ягнятами.

РОЗДІЛ 6 • 125-26

Численні води й багатство дому

25 וזהו מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה.⁴¹ והיינו להיות שאהבה זו היא בחי' אה"ר [אהבה רבה] ששרשה למעלה מהשכל ע"כ לא ישקיטו המים

І це [значення слів]: «Багато вод не можуть загасити любов». А саме, оскільки ця любов — рівень агави раба [великої любові], корінь якої лежить вище за інтелект, то численні води

Тепер вірш стає зрозумілим: слова «багато вод не можуть загасити любов» стосуються агави раба, корінь якої лежить вище за інтелект. Тому «багато вод» не можуть її загасити.

רבים והנהרות שהן השגות אלקות הנמשכים מחו"ב [מחכמה ובינה] דאצי' את האהבה זו כיון ששרשה למעלה מכל ההשגות ונמשכה מבחי' דעת עליון הממשיך בחי' מדות שבכתר כו'.

і ріки — осягнення Б-жественності, що походять від мудрості (Хохма) і розуміння (Біна) світу еманції (Ацилут), — не можуть вгамувати цю любов, бо її корінь лежить вище за будь-які осягнення, і вона походить від рівня вищого знання (Даат), яке притягує вниз рівень емоційних атрибутів (мідот) у вінці (Кетері) тощо.

«Багато вод» і «ріки» — це осягнення Б-жественності, що походять від Хохми й Біни світу Ацилут. Вони не можуть вгамувати цю любов, оскільки її корінь лежить поза межами будь-якого осягнення, і вона походить від вищого Даат, що несе в собі мідот Кетера.

אך אם יתן איש את כל הון ביתו בזה יבוזו לשון ביזה ושלל כי ביתו קאי על אותיות התורה דכתיב
בַּחֲכָמָה יִבְנֶה בֵּיתוֹ.⁴²

Але «якби чоловік віддав усе багатство свого дому... боз явузу» — вираз, що означає грабунок і здобич. Адже «його дім» стосується літер Тори, як сказано: «Хохмою будується дім».

Друга половина вірша: «Якби хтось віддав усе багатство свого дому». Альтер Ребе читає «боз явузу» не як «його зневажили б», а як «біза» — грабунок і здобич, як це буває, коли людина захоплює великі багатства. Прямий зміст вірша такий: того, хто запропонував би все своє багатство заради любові, зневажили б. «Його дім» — це літери Тори, які будуються Хохмою.

26 והון ביתו היינו מ"ש וכדעת חדרים ימלאון כל הון יקר ונעים⁴³ והיינו בחיי דעת העליון שממשיך גילוי
בחי הכתר⁴⁴ שלמעלה מהחכמה.

А «багатство його дому» — це те, про що сказано: «Завдяки Даату кімнати наповняться всяким коштовним і приємним багатством»; це рівень вищого знання (Даат), яке притягує розкриття рівня вінця (Кетер), що вище за мудрість (Хохма).

«Багатство його дому» — це «коштовне й приємне багатство», яким Даат наповнює кімнати (Притчі 24:4). Це вищий Даат, який притягує розкриття Кетера, що вище за Хохму.

ודעת זה מחבר חו"ב [חכמה ובינה] שהם תושב"כ [תורה שבכתב] ותושבע"פ [תורה שבעל פה] וממשיך בהן אור
הכתר דהיינו להיות גילוי רצון העליון איך לעשות הסוכה והציצית והתפילין.

І цей Даат поєднує Хохму й Біну, які відповідають Письмовій Торі та Усній Торі, і притягує в них світло Кетера; тобто розкривається Вища Воля: як робити суку, цицит і тфілін.

Вищий Даат поєднує Хохму й Біну, що відповідають Письмовій Торі та Усній Торі, і привносить у них світло Кетера — волю Б-га. Саме в цьому полягають практичні подробиці міцвот: розкриття Вищої волі Б-га — як саме робити суку, цицит і тфілін.

ולכן גם בחיי אה"ר [אהבה רבה] הנ"ל תתרוה צמאונה ע"י גילוי זה כיון שהוא ג"כ המשכת דעת עליון ולא
עוד

Тому й згаданий вище рівень агава рабба (великої любові) втамує свою спрагу завдяки цьому розкриттю, оскільки воно також є притягуванням вищого Даата. І не лише це,

Отже, агава рабба — любов, спрагла досягти того, що вище за інтелект, — втамовується цим розкриттям у Торі, адже Тора також притягується з вищого Даата.

אלא שהוא המשכה מבחי גבוה יותר הרבה מהמשכת המדות שלמעלה מהשכל כי המדות הם בחי ז"ת [ז' תחתונות] דא"א.

а й притягуванням з рівня, набагато вищого за притягування мідот, які стоять вище за інтелект; адже мідот — це рівень семи нижніх [сфірот] Аріх Анпіна,

Тора походить із рівня, набагато вищого, ніж мідот над інтелектом. Ці мідот — сім нижніх сфірот Аріх Анпіна (емоційні сили всередині Кетера).

אבל הון ביתו הוא התורה זהו בחי ג"ר [ג' ראשונות] דא"א (ועמ"ש בדרוש השופר⁴⁵ שהכתר הוא ממוצע^{46,47} בין המאציל לנאצלים שיש בו מבחי תחתונה שבמאציל והוא בחי ג"ר [ג' ראשונות] דא"א.

тоді як «багатство його дому», тобто Тора, — це рівень перших трьох [сфірот] Аріх Анпіна. (Див. також написане в маамарі про шофар: Кетер є посередником між Еманатором і еманованими, оскільки має [дещо] від найнижчого рівня Еманатора, а це рівень перших трьох Аріх Анпіна;

Тора, «багатство його дому», походить від перших трьох — інтелектуальних сил усередині Кетера. У дужках ідеться про маамар щодо шофара: Кетер є посередником між Б-гом, Еманатором, та еманованими сфірот, а його перші три сфірот торкаються найнижчого рівня Еманатора.

ויש בו בחי שרש הנאצלים והוא מז"ת [מז' תחתונות] ע"ש. וא"כ מובן איך שבחי זו דהון ביתו הנמשך ע"י התורה שהוא מבחי ג"ר [ג' ראשונות] גבוה לאין קץ גם מבחי המדות שלמעלה מהשכל שהן בחי ז"ת [ז' תחתונות] כו'.

і в ньому є рівень кореня еманованих, а це — від семи нижніх [сфірот]; див. там. Отже, зрозуміло, що цей рівень «багатства його дому», яке притягується завдяки Торі й походить від перших трьох, незмірно вищий навіть за рівень мідот, які стоять вище за інтелект і є рівнем семи нижніх [сфірот], тощо.

Сім нижніх сфірот Кетера є коренем еманованих сфірот. Тож «багатство його дому», притягнуте Торою від перших трьох сфірот Кетера, незмірно вище за емоційні сили над інтелектом, що походять від семи нижніх.

וזהו ותרד העינה כו' ותעל שהיא עלייה גדולה למעלה מבחי' רבקה. וביאור הענין שדעת זה שנמשך ע"י התורה דהיינו מ"ש הון ביתו גבוה מבחי' דעת הממשיך אה"ר [אהבה רבה] יובן עם מ"ש בלקי"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' שמות ⁴⁸ ע"פ

І це — «І вона спустилася до джерела» тощо, «і піднялася»: це велике піднесення, вище за рівень Рівки. Пояснення цього — що Даат, який притягується завдяки Тори, тобто згадане «багатство його дому», вищий за рівень Даата, який притягує агава рабба, — стане зрозумілим з написаного в Лікутей Тора Арізала, у розділі Шмот, щодо слів

Це пояснює слова «вона спустилася... і піднялася»: спуск Рівки до Тори підносить її вище за її власний рівень. Те, що Даат, який передає Тора, вищий за Даат, що притягує агава рабба, пояснюється в Лікутей Тора Арізала до розділу Шмот, щодо слів «бо він звернув убік, щоб подивитися».

כי סר לראות ⁴⁹ שבחי' דעת הכולל תרין עטרין ⁵⁰ עם היותן מדות דכתר הוא למטה מבחינת דעת הכולל תרין אחסנתוי דא"א [דאבא ואימא] כו' שממשיך ב"פ [ב' פעמים] קדמאין שהם בחי' חב"ד [חכמה בינה ודעת] שבחוי"ג [שבחסד וגבורה] דא"א.

«[І Гавая побачив], що він звернув убік, щоб подивитися»: рівень Даата, який містить «дві корони», хоч вони й є мідот Кетера, нижчий за рівень Даата, який містить «дві спадщини» Хохми й Біни (Абби та Імми) тощо і притягує перші два суглоби — рівень Хохми, Біни й Даата всередині Хеседу та Гвури Аріх Анпіна.

Як подає цей маамар, Арізаль розрізняє там два види Даата: один містить «дві корони» (Хесед і Гвуру Кетера — емоційні сили над інтелектом), а вищий — «дві спадщини» Абби та Імми, які притягують перші два «суглоби» рук Аріх Анпіна, тобто Хохму, Біну й Даат усередині його Хеседу та Гвури.

ועמ"ש בפי' ראה אנכי נותן ⁵¹ בענין יום יום יעמס לנו ⁵² כו' ע"ש. ויובן שייכות ש"י עולמות ⁵³ לדעת זה. וגם דעת זה שרשו עוד גבוה יותר דהיינו מתקון ואמת כו'. וז"ש [וזהו שכתוב] תורת אמת ⁵⁴ (כו').

І див. те, що написано в розділі Рее, [про] «Дивись, Я ставлю перед вами», щодо «День у день Він покладає тягар на нас» тощо; див. там. І стане зрозумілим зв'язок 310 світів із цим Даатом. Також корінь цього Даату сягає ще вище — до тікун «і істина» тощо. І це [мається на увазі у словах] «Тора істини» тощо.)

Додаткові посилання: маамар про «Дивись, Я ставлю перед вами» (розділ Рее), де йдеться про «День у день Він покладає тягар на нас». 310 світів, які мудреці обіцяють праведникам, пов'язані з цим Даатом. Його корінь сягає ще вище — до тікун, названого «і істина»; це один із тринадцяти «атрибутивів» Вищої бороди. Тому Тору називають «Торою істини».

ובכ"ז [ובכל זה] יובן מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] דחייב אדם לברך מאה ברכות⁵⁵ בכל יום. דצ"ל מספר מאה דוקא. אלא

З огляду на все сказане стане зрозумілим вислів наших мудреців, благословенної пам'яті, що людина зобов'язана промовляти сто благословень щодня. [Чому] має бути саме число сто? Але

Тепер маамар застосовує це до правила мудреців: людина має промовляти сто благословень щодня. Чому саме сто?

כי פ"י א"ת [אל תקרי] מה אלא מאה^{56, 57} כי מה היינו בחיי מל⁵⁸ ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וצריך להמשיך מבחי' סוכ"ע בממכ"ע [בממלא כל עלמין].⁵⁹

пояснення таке: «Не читай “ма” (що), а “меа” (сто)». Адже «ма» — це рівень царювання (Малхут), світло, що наповнює всі світи (мемале коль альмін); і необхідно низвести світло, що охоплює всі світи (совев коль альмін), у мемале коль альмін.

Мудреці виводять це зі слів «Чого Б-г просить від тебе», читаючи «ма» («що») як «меа» («сто»). «Ма» символізує Малхут — Б-жественне світло, що наповнює світи й дає їм життєву силу відповідно до їхньої міри. Благословення мають низвести охоплююче світло (совев) у внутрішнє світло, що перебуває у світах.

והוא ע"י הכתר שהוא הממוצע בין המאציל לנאצלים. ולכן צ"ל מאה ברכות דוקא להמשיך מע"ס [מעשר ספירות] דא"א הכלולים מעשר

І це відбувається через вінець (Кетер), який є посередником між Еманатором і еманованими. Тому потрібно саме сто благословень, аби низвести від десяти сфер духовного прояву (сфірот) Аріх Анпіна, [кожна з яких містить десять],

Це низведення відбувається через Кетер — посередника між Б-гом і сфірот. Тому йдеться про сто: десять сфірот Аріх Анпіна, кожна з яких містить десять.

דהיינו שיהי' שהמשכה גם מג"ר [מג' ראשונות] דא"א כנ"ל. וזהו ונאם הגבר הוקם ע"ל⁶⁰ שהעיי"ן מורה על ז"ת [ז' תחתונות]. והלמ"ד על ג"ר [ג' ראשונות].

тобто щоб низведення відбувалося також від перших трьох [сфірот] Аріх Анпіна, як сказано вище. І це [мається на увазі у словах] «Промова мужа, піднесеного на висоту (аль)», адже айн вказує на сім нижніх [сфірот], а ламед — на перші три.

Підрахунок усіх десяти, а не лише семи, означає, що низведення сягає навіть перших трьох сфірот Аріх Анпіна — джерела Тори, про яку йшлося вище. На це натякають слова Давида «муж, піднесений на висоту (аль)»: айн (70) відповідає семи нижнім сфірот (по десять у кожній), а ламед (30) — першим трьома (також по десять); разом виходить сто.

(ובזה יובן משארז"ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] שהיו מתים ק' אנשים בכל יום עד שתקן דוד מאה ברכות.⁶¹ וצ"ל השייכות שע"י המאה ברכות פסקו מלמות).

(І тепер стане зрозумілим сказане нашими мудрецами, благословенної пам'яті: щодня помирало сто людей, доки Давид не запровадив сто благословень. Слід пояснити зв'язок: як завдяки ста благословенням люди перестали помирати.)

В одному пов'язаному вислові сказано: щодня помирало сто людей, доки цар Давид не запровадив сто благословень. У дужках порушено питання, як благословення припинили ці смерті.

אך הענין כי הנה ע"י גילוי זה דסוכ"ע יהיה תח"ה [תחיית המתים] לע"ל [לעתיד לבוא]. והנה ענין תחיית המתים שיהיה גוף עם קרביים ומעיים וחי וקים לעולם בלי אכילה ושתייה.

Але суть у тому, що завдяки цьому розкриттю совев коль альмін у майбутньому відбудеться Воскресіння мертвих. Воскресіння мертвих означає, що буде тіло з нутрощами й кишківником, яке житиме й існуватиме вічно, не споживаючи їжі й питва.

Відповідь така: саме розкриття совев коль альмін приведе до Воскресіння мертвих. Воскресле тіло буде справжнім тілом, з усіма органами, і все ж житиме вічно без їжі та питва.

ואיך הוא זה אלא ע"י שיהי [שיהיה] גילוי סוכ"ע דקמיה שוה רוחניות וגשמיות ממש. ע"כ גם הגוף יוכל לחיות מזה.

Як це можливо? Лише завдяки розкриттю совев коль альмін, перед яким духовне й матеріальне справді рівні. Тому й тіло зможе жити завдяки цьому.

Це можливо лише завдяки розкриттю совев, перед яким духовне й матеріальне рівні, тож фізичне тіло може безпосередньо черпати з нього життєву силу. Сто благословень низводять совев і тому протидіють смерті.

РОЗДІЛ 7 • 127

Тіло, що живе від Нескінченного світла

27 ועד"מ באדם יש כ' מיני המשכות. הא' בכח"י פנימיות השכל כמוח. ומדות בלב. כח המעשה ביד כו'.

Як аналогію наведемо: у людині є два види поширення сил. Перший — внутрішній: інтелект у мозку, емоційні атрибути (мідот) у серці, сила дії в руці тощо.

Аналогія з людиною: душа досягає тіла двома способами. Перший — внутрішній: кожна сила перебуває у своєму органі — інтелект у мозку, емоції в серці, сила дії в руці.

והבי' בחי' מקיף והוא הרצון והמחשבה שישנו אפילו ברגל שמיד כשרוצה להניע רגלו תתנענע רגלו כו'.

Другий — це рівень макіфа [охоплювального впливу]: воля й думка, які присутні навіть у стопі; адже щойно людина хоче поворухнути стопою, вона рухається тощо.

Другий — це «охоплювальний» рівень (макіф): воля й думка сягають навіть стопи, яка не має власної здатності мислити; щойно людина хоче поворухнути стопою, вона рухається.

ואע"פ [ואף על פי] שהרגל אינו כלי לגילוי המחשבה מ"מ פועל בו המחשבה וזהו בחי' מקיף. ועד"ז גם הגוף הגשמי יקבל חיות וקיום למזון מאור א"ס כ"ה ממש וד"ל [ודי למבין]:

І хоча стопа не є посудиною для розкриття думки, думка все ж діє на неї; це і є рівень макіфа. Так само й фізичне тіло отримуватиме життєву силу (хают) та існування як поживу від самого Нескінченного світла (Ор Ейн Соф) — благословенний Він. І цього досить для розуміння.

Стопа не є посудиною для думки, однак думка діє на неї: сила впливає на те, що не може її вмістити. Так само під час Воскресіння фізичне тіло отримуватиме життя безпосередньо від Нескінченного світла — як поживу, без їжі. Альтер Ребе завершує словами: «і досить для розуміння».

В АВОДІ

Емоції, породжені розумінням, потребують Даат — глибокого й тривалого зв'язку, щоб очиститися; інакше навіть палка любов під час молитви може містити слід тваринної душі, який згодом виявиться як гнів. Перевірити, чи відданість спрямована винятково заради Б-га, можна вчинком, що суперечить природному темпераменту людини, — таким, якою була щедрість Рабі Ханіни. Агава раба, прихована в кожній душі й невтамовна жодним інтелектуальним осягненням, знаходить своє здійснення в Торі, у точних подробицях міцвот — розкритій волі Б-га, — а також у промовлянні ста благословень щодня.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Як можуть водночас бути правильними обидві моделі сфірот — вертикальний ланцюг і три лінії, — і що кожна з них описує в емоційному житті людини?
2. Чому Альтер Ребе робить висновок, що гнів після палкої молитви свідчить про сторонню домішку в самій молитві, і як примітка в дужках узгоджує це з 28-м розділом Тані?
3. Чого побоювався Рабі Ханіна бен Терадіон щодо своєї самопожертви і чому роздавання грошей на Пурім довело чистоту його відданості?
4. Чому агава раба названа «Рівкою» і чому її спуск до джерела насправді є піднесенням?
5. Як, згідно з маамаром, пов'язані сто щоденних благословень і Воскресіння мертвих?

Примітки

АБЗАЦ 1

1 ביאור על הנ"ל

У примітці згадано ще два записи (ганахот) цього самого пояснення, надруковані у томі маамарів за 5569 рік (1808-09). Вони дають читачеві змогу зіставити формулювання та доповнити уривки, скорочені тут.

ПРИМІТКА КЕНОТ

הנחה אחרת בסה"מ תקס"ט ע"י יג. עוד הנחה שם ע"י לג. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. ביאור זה נזכר בסה"מ תרס"ט ע"י קסח בענין ד"ע הממשיך מבחי' הכתר.

АБЗАЦ 2

2 Наречена Пісні Пісень (у попередньому маамарі — єврейський народ у своїй любові до Б-га) каже: «Великі води не можуть загасити любов, і ріки не затоплять її; якби людина віддала за любов усе багатство свого дому, боз явузу ло [його геть зневажатимуть]». Очевидно, любов неможливо купити: того, хто запропонував би за неї все своє багатство, зневажили б цілковито. У цьому маамарі «im» тлумачиться як «коли», а далі «боз» — як «біза», «грабунок»: багатство дому буде віддане й забране, наче здобич. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

שיר השירים ח':7 Song of Songs

מים רבים לא יוכלו לכבות את־האהבה ונהרות לא ישטפוהָ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹנוֹ בֵּיתוֹ בָּאֵהֶבָה בּוֹז יָבוּז לוֹ:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be contemned.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 אם כסף תלוה

У законах, які Б-г дає Ізраїлю на Синаї: «Коли (im) позичатимеш гроші Моему народові, бідним серед вас, не будь для нього кредитором». Позичати бідним — це обов'язок, тож тут «im» означає «коли», а не «якщо».

שמות כ"ב:24 Exodus

אִם־כֶּסֶף תִּלְוֶה אֶת־עַמִּי אֶת־הָעֲנִי עִמָּךְ לֹא־תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה לֹא־תִשְׁמָנוּ עָלָיו נֶשֶׁךְ:

If thou lend money to any of My people, even to the poor with thee, thou shalt not be to him as a creditor; neither shall ye lay upon him interest.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שמות כב, ד.

4 ודעת חדרים ימלאון

Прислів'я Шломо: «А завдяки знанню (Даат) покої наповнюються всіляким дорогоцінним і приемним ба-

гатством». Слово «багатство» (гон) у ньому пов'язане зі словами «багатство (гон) його дому» у Пісні Пісень.

משלי כ"ד:4 Proverbs

וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלֵאוּ כָּל־הוֹן יִקָּר וְנָעִים:

And by knowledge are the chambers filled With all precious and pleasant riches.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ע"פ משלי כד, ד.

5 ביאור על הנ"ל

Примітка Kehot вказує, де це докладніше пояснюється: Maamarei Admur HaZaken 5569.

ПРИМІТКА КЕНОТ

הנחה אחרת בסה"מ תקס"ט ע"י יג. עוד הנחה שם ע"י לג. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. ביאור זה נזכר בסה"מ תרס"ט ע"י קסח בענין ד"ע הממשיך מבחי' הכתר.

6 ואם יהי היובל

Очільники роду Гілеада кажуть Моше про дочок Целофхада: «І коли (ve-im) для синів Ізраїлю настане ювілейний рік», їхня спадщина назавжди перейде до племені, до якого вони вийдуть заміж. Ювілейний рік неодмінно настане, тож і тут «im» означає «коли». (контекст: Steinsaltz Tanakh)

במדבר ל"ו:4 Numbers

וְאִם־יִהְיֶה הַיּוֹבֵל לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְנוֹסְפָה נִחְלָתוֹ עַל נַחֲלַת הַמִּטָּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִנְחַלַּת מִטָּה אֲבֹתֵינוּ יִגְרַע נִחְלָתוֹ:

And when the jubilee of the children of Israel shall be, then will their inheritance be added unto the inheritance of the tribe whereunto they shall belong; so will their inheritance be taken away from the inheritance of the tribe of our fathers.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה במדבר לו, ד.

АБЗАЦ 3

7 בחכמה יבנה בית

Прислів'я Шломо: «Мудрістю будується дім, і розумінням він утверджується». Маамар тлумачить ці три терміни як мудрість (Хохма), розуміння (Біна) і знання (Даат) — три етапи «дому».

משלי כ"ד:3 Proverbs

בְּחָכְמָה יִבְנֶה בַּיִת וּבְתִבְבוּנָה יִתְכַּוֵּן:

Through wisdom is a house builded; And by understanding it is established;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

משלי כד, ג.

8

ובדעת חדרים ימלאון

«А знанням наповнюються кімнати». Третій етап — Даат — є темою маамара.

Proverbs 24:4:ד'י משלי כ"ד

ובדעת חדרים ימלאון קר ונעים:

And by knowledge are the chambers filled With all precious and pleasant riches.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9

סדר השתלשלות ד"ס

Примітка вказує на паралельний розгляд подальшого обговорення: порядку послідовного розгортання десяти сфирот.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בהבא לקמן ראה ביאורה"ז להצ"צ ע"י ערה ואילך. לקו"ת ואתחנן ה, א ואילך. סה"מ תקס"ה ע"י קפד ואילך. ובד"ה כי תבאו אל הארץ תרס"ו ע"י רכד, ובד"ה אם בחקתי תלכו תרס"ז (בהמשך תרס"ו) ע"י תלו.

АБЗАЦ 4

10

מבשרי אחזה

Йов у своїх стражданнях каже: «Зі своєї плоті я побачу Б-га». У хасидизмі це означає, що з того, як влаштована людина, можна зрозуміти, як усе влаштовано нагорі.

Job 19:26:י"ט:כ"ו איוב י"ט

ואחר עורי נקפוצאת ומבשרי אחזה אלוה:

And when after my skin this is destroyed, Then without my flesh shall I see G-d;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

איוב י"ט, כו.

11

חכמה כח מ"ה

У Танія, гл. 3, наведено таке саме визначення: інтелект називається Хохма — «коах ма», а Біна розвиває ת; разом вони є «батьком» і «матір'ю», від яких народжуються любов і трепет (агава ве-йіра) до Б-га. Саме ці слова маамар використовує в наступному абзаці.

Tanya, Likkutei Amarim 3:5-6 אמרי"ם; ליקוטי אמרי"ם; חלק ראשון; תניא, חלק ראשון; ג'ה"ו

וביאור הענין, כי הנה השכל שבנפש המשכלת, שהוא המשכל כל דבר - נקרא בשם "חכמה", "כח" מ"ה". וכשמוציא כחו אל הפועל, שמתבונן בשכלו להבין דבר לאשורו ולעמקו, מתוך איזה דבר חכמה המושכל בשכלו - נקרא "בינה".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ת"ז בהקדמה. ראה תניא פ"ג ופי"ח ובליקוט פירושים שם.

АБЗАЦ 5

12

והחכמה מאין תמצא

Йов запитує: «Але мудрість — звідки (ме-айін) її знайти, і де місце розуміння?» Хасидут тлумачить «ме-

айін» як «з айну (ніщо)»: мудрість (Хохма) — це перший прояв одкровення з того, що перебуває поза межами осягнення.

Job 28:12:י"ב:כ"ח איוב כ"ח

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

איוב כח, יב.

АБЗАЦ 6

13

אם הבנים

Псалмоспівець прославляє Б-га, Який «оселяє неплідну жінку в її домі як радісну матір дітей (em gabanim)». У Кабалі цей вислів позначає розуміння (Біна), з якого народжуються емоційні атрибути (midot) — «діти».

Psalms 113:9:ט"ג:ט"ז תהילים קי"ג

מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללוקה:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a joyful mother of children. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 9

14

בי בחי דעת

У Лікутей Тора, Матот 87с описано два способи поєднання й виправлення мідот: шляхом привнесення в них інтелекту та за допомогою світла згори — коли Атика «дивиться віч-на-віч» на Зеїр Анпін, адже Кетер є посередником, який притягує світло Еманатора до еманованого. Кількома рядками далі (87d) вищий Даат визначається як Даат, що сходить із Кетера до Хохми й Біни, а також до Хеседу й Гвури.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקו"ת פי' מטות פו, ג. שמע"צ פג, א. שה"ש ל, ג. אוה"ת שופטים ע' תתמט. ד"ה אם בחקתי תלכו רס"ז (בהמשך תרס"ו). בלקו"ת בלק סט, ג. מציין לענין הדעת כמו שמבאר כאן. וראה שם שכ"ק הצ"צ מציין לעוד מקומות בדא"ח, שם עא, ג. ואתחנן ו, א. ר"ה נו, ד.

15

הנה נודע שיש בי בחי במדות

У примітці зазначено, що Цемах Цедек цитує цей вислів про два види мідот.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מובא בביאורה"ז להצ"צ כרך א ע' רעח.

16

וכמ"ש ברי"מ

В «Ідра Зута» раббі Шимон каже, що Хохма і Біна (Абба та Імма) виходять із прихованого мозку, тоді як «Зеїр Анпін (емоційні атрибути) висить на Атіка Кадіша (Святому Стародавньому) і приєднаний до нього». Маамар використовує це, щоб показати, що емоційні

атрибути (мідот) мають корінь у вінці (Кетер), вище за інтелектуальні сили (мохін).

Zohar III, 292a, זח"ג רצב, זח"ג

ПРИМІТКА КЕНОТ

זח"ג רצב, א. ראה לקמן עג א. לקו"ת ס"פ שמיני יט, ב. חקת נח, ב. שה"ש מו, ד. הנחת הר"פ עי לג. ביאורו לאדה"א נד, ב. ובכ"מ.

АБЗАЦ 12

17

וצריך להבין בחי דעת מהו משמש

У Лікутей Тора, Матот є відсилання до цього уривка: там сказано, що завдяки Хохмі й Біні всередині мідот очищуються емоції тваринної душі (нефеш габагаміт), «як пояснено у поясненні до "Багато вод не можуть погасити любов" щодо того, яку функцію виконує Даат».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בלקו"ת פ' מטות פו, ד, פז, ד מציין לכאן.

АБЗАЦ 13

18

אברהם שיצא ממנו ישמעאל

Марей мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

ספרי דברים לב, ט.

19

אברהם שיצא ממנו ישמעאל

Сифрей зазначає, що Авраам породив Ішмаеля, а Іцхак — Ейсава, ще до Яакова, чие потомство було цілковито досконалим. Альтер Ребе використовує це, щоб показати, що свята властивість — милість (Хесед) Авраама — може породити нечисте відгалуження.

ספרי דברים ש"ב:א-ב'2-1:312 Sifrei Devarim

... צאו מתוך שלי, אי אפשי שתהיו בתוכה, תנו לי חלקי שאהא מכירו. כך כשבא אברהם אבינו לעולם יצאה ממנו פסולת, ישמעאל וכל בני קטורה. בא יצחק לעולם יצאה ממנו פסולת, עשו וכל אלופי אדום. הוּזרו להיות רעים יותר מן הראשונים. וכשבא יעקב לא יצאה ממנו פסולת, אלא נולדו כל בניו כשרים, כענין שנאמר (בראשית כה כז): "ויעקב איש תם יושב אהלים". מהיכן המקום מכיר את חלקו? מיעקב, שנאמר: כי חלק ה' עמו יעקב חבל ...

(Devarim 32:9) "For the portion of the L-rd is His people": An analogy: A king had a field and gave it to tenant-farmers, who began to steal from it — upon which he gave it to their sons — who began to be worse than the first. When a son was born to him, he said to them: Get out of what is mine. You cannot remain there. Give me my portion so that I can recognize it. Similarly, when our father Abraham came to the world, there issued from ...

Vocalized Edition (CC-BY-NC) • Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY)

20

כרשפי אש

Наречена каже своєму коханому, що любов міцна, як смерть: «יָיְ ספּאלאחי — ספּאלאחי וּבּוּגְנוּ, פּוּלּוּמ'א ב-גא».

Бірш безпосередньо перед словами «Багато вод» називає вогненну любов молитви.

Song of Songs 8:6, שיר השירים ח:6

שִׁמְנִי כַחֲתָם עַל־לִבִּי כַחֲתָם עַל־זְרוּעִי כִּי־עֲזָה כְּמוֹת אֶהְבֶּה קֶשֶׁה כְּשֹׂאֹל קִנְיָה וְשִׁפְיָה וְשִׁפְיָה אֵשׁ שֶׁלֹּהֲבִתֶּיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 14

21

מעשה דרי יוסי בן קיסמא

У Талмуді розповідається про відвідини Rabbi Chanina ben Teradyon y Rabbi Yose ben Kisma, їхню розмову про його публічне викладання Тори всупереч римському указу та його запитання про Майбутній світ.

עבודה זרה י"ח א:18 Avodah Zarah

תנו רבנן: כשחלה רבי יוסי בן קיסמא, הלך רבי חנינא בן תרדיון לבקרו. אמר לו: חנינא אחי, (אחי), אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכוה? שהחריבה את ביתו ושרפה את היכלו, והרגה את חסידיו ואבדה את טוביו, ועדיין היא קיימת. ואני שמעתי עליה שאתה יושב ועוסק בתורה [ומקהיל קהלות בריבים], וספר מונח לך בחיקך!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ע"י יח, א. ראה לקו"ת ראה כב, ב. סה"ש תשנ"ג ע' 705. סה"ש תנשי"א ע' 159 הערה 47. סה"מ מלוקט כרך ד ע' קעא.

АБЗАЦ 15

22

מה אני לחיי עוה"ב

Rabbi Chanina запитує: «Чого я вартий для життя у Світі Прийдешньому?», а Rabbi Йосе питає, чи траплялося йому виконати якийсь добрий вчинок.

עבודה זרה י"ח א:18 Avodah Zarah

אמר לו: מן השמים ירחמו. אמר לו: אני אומר לך דברים של טעם, ואתה אומר לי "מן השמים ירחמו"? תמה אני אם לא ישרפו אותך ואת ספר תורה באש! אמר לו: רבי, מה אני לחיי העולם הבא?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

АБЗАЦ 19

23

רק רע כל היום

Перед Потопом Б-г побачив, що «кожен намір думок його серця був лише злом увесь день». Цей вислів запозичено для опису того, хто думає лише про свої бажання.

בראשית ו':5-6 Genesis

וַיֵּרָא ה' כִּי רָבָה רָעַת הָאָדָם בְּאָרְצוֹ וְכָל־יִצְרַר מַחְשַׁבַת לְבוֹ רֵק רָע כָּל־הַיּוֹם:

And the L-RD saw that the wickedness of man was great in the earth, and that every imagination of the thoughts of his

heart was only evil continually.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АВ3АЦ 20

24

מבואר בח"פ להרמב"ם ע"ש פ"ח

У розділі 8 його Eight Chapters (вступі до Авос) Маймонід розглядає, як люди народжуються з темпераментами, що схилиють їх до певних рис характеру.

שמונה פרקים ח"י: Eight Chapters 8:10

... ואמר, מברר עניין זה: "הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע" וגו' (בראשית ג, כב), וכבר באר התרגום שעור הכתוב: "ממנו לדעת טוב ורע". כלומר: הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם, ואין מין שני דומה לו בעניין הזה, שיהא הוא מעצמו, בדעתו ובמחשבתו, יודע הטוב והרע, ועושה כל מה שהוא חפץ, ואין מי שיעכב בידו. וכיון שכן הוא: "פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם" (שם) ואחר שהתחייב זה במציאות האדם, רצוני לומר: שיעשה בבחירתו מעשי הטוב והרע לכשיחפוץ; התחייב לימודו דרכי הטוב, ...

This occasioned the sages to say that all miracles which deviate from the natural course of events, whether they have already occurred, or, according to promise, are to take place in the future, were fore-ordained by the Divine Will during the six days of creation, nature being then so constituted that those miracles which were to happen really did afterwards take place. Then, when such an occurrence happened at its proper time, it may have been regarded as an absolute innovation, whereas in reality it was not., V, 6, which ...

Wikisource (Public Domain) • The Eight Chapters of Maimonides on Ethics, by Joseph I Gorfinkle (Public Domain)

АВ3АЦ 21

25

לה' לבדו

Закон Тори: «Той, хто приносить жертву богам, буде знищений, якщо тільки не приносить її одному лише Імені Б-га (Гавая)». Цей вислів відлунує тут, описуючи відданість, цілковито присвячену Б-гови, без домішки жодного іншого мотиву.

שמות כ"ב: Exodus 22:19

וְכֵן לְאֱלֹהִים יִהְיֶה כְּלִמְיָהּ לֵה' לְבָדוּ:

He that sacrificeth unto the gods, save unto the L-RD only, shall be utterly destroyed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АВ3АЦ 22

26

אם בא מעשה לידך

Рабі Йосе запитує: «Чи трапився тобі якийсь випадок?», а рабі Ханіна розповідає про гроші на Пурим, які він дав бідним.

עבודה זרה י"ח א:ח-ט"ז: Avodah Zarah 18a:8-9

אמר לו: כלום מעשה בא לידך? אמר לו: מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים. אמר לו: אם כן, מחלקך יהי חלקי ומגורלך יהי גורלי. אמרו: לא היו ימים מועטים עד שנפטר רבי יוסי בן

קיסמא, והלכו כל גדולי רומי לקברו והספידוהו הספד גדול, ובחזרתו מצאוהו לרבי חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וספר תורה מונח לו בחיקו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

АВ3АЦ 23

27

מחלקך יהא חלקי

Відповідь раббі Йосе раббі Ханіні після того, як він почув про гроші на Пурим: «Якщо так, нехай моя частка буде з твоєї частки, а мій жереб — з твого жереба».

עבודה זרה י"ח א:ח-ט"ז: Avodah Zarah 18a:8-9

אמר לו: כלום מעשה בא לידך? אמר לו: מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים. אמר לו: אם כן, מחלקך יהי חלקי ומגורלך יהי גורלי. אמרו: לא היו ימים מועטים עד שנפטר רבי יוסי בן קיסמא, והלכו כל גדולי רומי לקברו והספידוהו הספד גדול, ובחזרתו מצאוהו לרבי חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וספר תורה מונח לו בחיקו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

28

יש ב' מיני מדות

Лікутей Тора, Емор цитує це розрізнення: Даат, що поширюється на емоційні атрибути, пов'язує інтелект з емоцією та є їхньою внутрішньою життєвістю, тоді як надзвичайні емоційні атрибути («шин» у слові keves) перебувають вище за інтелект. Тут два види емоційних атрибутів пов'язуються з єврейськими літерами слів kesev i keves.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מובא בלקו"ת אמור לט, ב.

АВ3АЦ 24

29

ולמעלה הוא בחי' מדות שבכתר חו"ג דא"א

Паралельне обговорення мідот у Кетері — Хесед і Гвури Аріх Анпіна.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אוה"ת פ' ראה ע' תשצו. מובא גם בלקו"ת אמור לז, ב.

30

וכמ"ש בתניא (ס"פ מ"ו)

Наприкінці Танія розд. 46 слова Асафа «Я був немов звірі поруч із Тобою, проте я завжди з Тобою» застосовуються до кожного єврея: навіть той, чие грубе тіло не дає йому відчути трепет і агаву раба [велику любов] цадиків [праведників], завжди єднається з Б-гом. Там додається, що множина «бегемос» [«тварини»] натыає: навіть вищий рівень знання (Даат), що охоплює милість (Хесед) і стриманість (Гвура), перед Б-гом подібний до «тварин» поруч із Нескінченним світлом (Ор Ейн Соф).

תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים: Tanya, Likkutei Amarim 46:10

וְכֵן הוּא כְּכֹל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת עֶסֶק הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת. וְלֹכֵן חַיִּיבוּ רַבּוֹתֵינוּ לְבָרְכָהּ לְקוֹם וְלַעֲמֹד מִפְּנֵי כָּל עוֹסֵק בְּמִצְוָה, אֲף אִם

הוא בור ועם הארץ, והיגו, מפני ה' השוכן ומתלבש בנפשו בשעה זו, רק שאין נפשו מרגשת, מפני מסך החומר הגופני, שלא נודפד, ומחשיך עיני הנפש מראות מראות אלקים כמו האבות וכיוצא בהן, שראו עולםם בחייהם.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

31 בהמות הייתי עמר

Псалмоспівець Асаф каже Б-гови: «Я був нерозумний і не знав; я був немов звірі поруч із Тобою», а далі: «проте я завжди з Тобою». Звичайний зміст його слів — зізнання, що він мислив, як тварина; маамар, слідом за Танія, спирається на множину «бегемос».

Psalms 73:22 כ"ב: ע"ג: תהילים

ואני כבער ולא אדע בהמות הייתי עמר:

But I was brutish, and ignorant; I was as a beast before Thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 דעת העליון הכולל חו"ג

Пізніший маамар, у якому обговорюється вищий Даат, що охоплює Хесед і Гвуру.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה סה"מ תרנ"ז ע' ר"ט. בענין ב' בחי' דעת — ראה בלקוטי ביאורים להרה"ק ר' הלל לשער היחוד מכ"ק אדה"א הוצאת תשנ"ה קנ, א שמציין לכאן.

33 רבקה . . של שלש

Мишна про стовпи навколо криниці в Шабос дозволяє проміжок між ними завширшки двох рівкот — упряжок по три голови великої рогатої худоби в кожній (раббі Меір; раббі Єгуда каже — по чотири, зв'язані, а не вільно розставлені). Маамар трактує ім'я Ривка як назву такої упряжки: емоційні атрибути (мідот), поєднані в одне ціле.

Eruvin 17b ב"ב: עירובין

ПРИМІТКА КЕНОТ

עירובין יז, ב.

34 בלמעלה מהשכל אין שייך התחלקות

У маамарі про Megillas Esther цей принцип застосовується так: у самопожертві під час Пурима всі євреї були рівні, «як одна людина», бо вище за Хохму немає поділу; там є посилання на «Багато вод» у Толдот.

ПРИМІТКА КЕНОТ

לקמן צה, א מציין לכאן.

35 ההפרש בין עולם העקודים לעולם הנקודים

Паралельне обговорення відмінності між світом Акудаїм і світом Некудім.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אוה"ת פ' ויקהל ע' ביצה. ב' צט.

36 ותרד העינה

Тора описує Ривку біля криниці, куди прийшов слуга Авраама, щоб знайти дружину для Іцхака: «вона спустилася до джерела, набрала води у свій глечик і під-

нялася». Кожна фраза тлумачиться як окремий етап у низведенні в Тору любові, що перевершує інтелект.

בראשית כ"ד: ט"ז: Genesis 24:16

והעצרה טבת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה ותרד העינה ותמלא כדה ותעל:

And the damsel was very fair to look upon, a virgin, neither had any man known her; and she went down to the fountain, and filled her pitcher, and came up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 והחכמה מאין תמצא

Прочитуючи це як «мудрість (Хохма) походить з айн [небуття]»: Хохма бере початок у вінці (Кетері), підібно до води, що виходить з-під землі.

איוב כ"ח: י"ב: Job 28:12

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 ועמ"ש בפ"י ויוציאונו ה' אליקינו

Примітка вказує, де міститься згадане в тексті пояснення слів «I Гавая, наш Б-г, вивів нас з Єгипту»: воно є в маамарим Siddur (до Агада). Ми не читали його, тому наводимо лише те, що сказано про нього в тексті: Абба та Імма вдягаються в руки Аріх Анпіна.

ПРИМІТКА КЕНОТ

סידור רצג, ג ואילך.

39 תר"ך עמודי אור

В Iggeres HaKodesh, 29 сказано, що Вища Воля називається Кетер Еліон, у якому є 620 стовпів світла, і що ця воля вдягається в 613 заповідей Тори та 7 заповідей мудреців; заповіді подібні до стовпів, що простягаються від Вищої Волі до цієї землі.

ПРИМІТКА КЕНОТ

פרדס שער ח' פ"ג. ראה אגה"ק סכ"ט. וראה הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בסה"מ תש"ח ע' 165.

40 תר"ך עמודי אור

У примітці Kehot наведено Pardes Rimmonim, Gate 8, розд. 3, як джерело згадки про 620 «стовпів світла» Кетера. Маамар рахує їх як 613 заповідей Тори та 7 заповідей мудреців; 620 — це числове значення слова «Кетер».

פרדס רמונים ח': ה-ו: 6-5: Pardes Rimmonim

... ונ"ל כי נכנסו בזה בראותם כי גדולה קודמת לגבורה והוא החסד והלובן ואחר הגדולה נאצלה הגבורה והיא דין ואודם ואחר כך נאצל תפארת העומד בין שניהם להכריע בין האודם והלובן והוא גוון אודם ולובן מעורב. ר"ל כי כענין ג' אלה כן דרך שלשה הראשונות כי ג' הראשונות הם שרשים וג' אבות ענפים להם ומן הענפים נדון להשרשים. ולכן אמרו שהכתר הראשון לאצילות הוא הזקן והלבן ולכן נקרא עתיק יומין שהוא כח הלובן והוא כנגד הגדולה והנמשך אחריו

שהוא החכמה הוא כנגד הגבורה והיא אדומה. כי כמו שאחר הלובר
חסד ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

АБЗАЦ 25

41 מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה

«Багато вод не можуть загасити любов, і ріки не затоплять її». Води тут тлумачаться як осягнення, що походять від мудрості (Хохма) та розуміння (Біна), але не можуть погасити любов, коріння якої вище за них.

שיר השירים ח:7 Song of Songs

מים רבים לא יוכלו לכבות את־האהבה ונהרות לא ישטפוהָ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ בְּאַהֲבָה בּוֹזֵז יִבּוֹז לוֹ:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be condemned.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 בחכמה יבנה בית

«Мудрістю будується дім»: «Його дім» у Пісні над піснями — це літери Тори, зведені Хохмою.

משלי כ"ד:3 Proverbs

בְּחִכְמָה יִבְנֶה בֵּית וּבִתְבוּנָה יִתְכַּוֵּן:

Through wisdom is a house builded; And by understanding it is established;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 26

43 וּבִדְעַת חֲדָרִים יִמְלֹאֹן כָּל הוֹן יָקָר וְנָעִים

«Завдяки знанню кімнати наповняться всіляким дорогоцінним і приємним багатством» — це «багатство його дому».

משלי כ"ד:4 Proverbs

וּבִדְעַת חֲדָרִים יִמְלֹאֹן כָּל־הוֹן יָקָר וְנָעִים:

And by knowledge are the chambers filled With all precious and pleasant riches.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 דַּעַת הָעֲלִיּוֹן שֶׁמֶשֶׁךְ גִּילּוֹי בַּחֵי הַכֶּתֶר

Наприкінці 37d, щодо слів «Твої зуби — наче отара овець», Лікутей Тора пояснює, що три світи Брія, Єцира й Асія, поділені на три «отари», стають однією отарою завдяки притягуванню совев коль альмін, перед яким немає ні вищого, ні нижчого. Далі там вказано на «пояснення до слів «Багато вод» і на Рівку з трьома тваринами великої рогатої худоби: вищий Даат, який притягує мідот із Кетера, де немає місця поділу.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקו"ת שה"ש לו, ד בסופו. ולהעיר מאור התורה פ' ראה ע' תרמא, וראה בד"ה שמח תשמח תרנ"ז ע' 45.

45

ועמ"ש בדרוש השופר

У Лікутей Тора, Ре'е (28b), у маамарі про «Я зроблю твої вікна з кадкоду» Альтер Ребе цитує Ец Хаїм (Sha'ar 41, розд. 3): Кетер є посередником між Еманатором і еманованими, тож має два аспекти — найнижчий рівень Еманатора та корінь еманованих. Він застосовує це до Кетера Нукви у Майбутньому часі.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקו"ת ראה כח, ב.

46

שהכתר הוא ממוצע

У Ваера Альтер Ребе пояснює, що Кетер є посередником у кожному світі (Малхут кожного світу стає Кетером наступного), а також чим відрізняється Кетер Ацилуту, адже Ацилут виникає завдяки скороченню (цимцум).

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה ע"ה שער מ"א פ"ג. ראה לעיל יד, א. לקמן קט, ב.

47

שהכתר הוא ממוצע

У примітці Kehot тут наведено Ец Хаїм як джерело принципу, згідно з яким вінець (Кетер) є посередником між Еманатором і еманованими сферами духовного прояву (сфірот).

עץ חיים מ"א:ג:3 Sefer Etz Chaim

48

בלקו"ת פ' שמות

Примітка пояснює, що під «Лікутей Тора, Parshas Shemos» тут мається на увазі Лікутей Тора Арізала, і вказує на Ор га-Тора, де наведено слова Арізала щодо «того, що він звернув убік, щоб подивитися».

ПРИМІТКА КЕНОТ

להאריז"ל. וראה הלשון באוה"ת פ' ויקהל כרך ז ע' ב'תשצא. ובאוה"ת ג"ך ח"א ע' כח.

49

כי סר לראות

Біля палаючого куща: «Ім'я Б-га (Гавая) побачило, що він звернув убік, аби подивитися, і Б-г покликав його зсередини куща». Маамар, на який посилається текст, тлумачить цей вірш.

שמות ג:4 Exodus

וַיֵּרָא ה' כִּי סָר לְרְאוֹת וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹקִים מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר ה' הִנְנִי:

And when the L-RD saw that he turned aside to see, G-d called unto him out of the midst of the bush, and said: 'Moses, Moses.' And he said: 'Here am I.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50

דעת הכולל תרין עטרין

У Пекудей «дві корони» пояснюються як мідот над інтелектом, які притягуються й убираються в мідот нижче за інтелект через Даат, що містить їх обидві.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקו"ת פ' פקודי ה, א.

51

ועמ"ש כפי ראה אנכי נותן

Примітка припускає, із застереженням («можливо»), що маамар про «Дивіться, я даю перед вами» — це той, який надруковано в цьому томі.

ПРИМІТКА КЕНОТ

אולי הכוונה לטה"מ תקס"ה ע"י שעב ואילך. ונמצא עם הגהות וכו' באוה"ת פ' ראה ע"י תרמה ואילך, דשם מבואר בענין כתר שהוא ממוצע.

52

יום יום יעמס לנו

Псалмоспівець: «Благословенний Б-г (Адо-най); день у день Він обдаровує нас [добрим]». Цей вірш згадується як тема пов'язаного маамара про розділ Пее.

Psalms 68:20 כי: תהילים

ברוך אֲדֹנֵי יוֹם יוֹם יַעֲמֹס־לָנוּ הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ סֵלָה:

Blessed be the L-rd, day by day He beareth our burden,
Even the G-d who is our salvation. Selah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53

ש"י עולמות

Мишна навчає, що Б-г дасть кожному праведникові 310 світів у спадок. Альтер Ребе пов'язує їх із вищим рівнем знання (Daat).

Mishnah Oktzin 3:12 ב"ר: משנה עוקצים ג'

אמר רבי יהושע בן לוי, עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות, שנאמר (משלי ח), להנחיל אהבי לש ואצרתיהם אמלא. אמר רבי שמעון בן חלפתא, לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט), ה' עו לעמו יתן ה' יברכה את עמו בשלום:

Rabbi Yehoshua ben Levi said: In the world to come the Holy One, Blessed be He, will make each righteous person inherit three hundred and ten worlds, for it is written: "That I may cause those that love me to inherit yesh (numerical value of; and that I may fill their treasuries" (Proverbs 8:21. Rabbi Shimon ben Halaftha said: the Holy One, Blessed be He, found no vessel that could contain blessing for Israel save that of peace, as it is written: "The L-rd will give strength unto his people; ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

54

תורת אמת

Пророк Малахія описує вірного коена давнини: «Тора істини була в його устах». Тут Тора названа «істиною», бо її корінь — у тікун (виправленні) «і істина».

Malachi 2:6 ב"ר: מלאכי

תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא-נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלה אתי ורבים השיב מעון:

The law of truth was in his mouth, And unrighteousness was not found in his lips; He walked with Me in peace and uprightness, And did turn many away from iniquity.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

55

דחייב אדם לברך מאה ברכות

Раббі Меїр навчає, що людина має промовляти сто благословень щодня, виводячи це зі слів «Чого (ма) Б-г

вимагає від тебе».

Menachot 43b:15-17 ב"ר: מ"ג ב"ר: מנחות

תניא היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר (דברים י, יב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך רב חייא בריה דרב אויא בשבתא וביומי טבי טרח וממלי להו באיספרמקי ומגדי תניא היה ר"מ אומר חייב אדם לברך שלש ברכות בכל יום אלו הן שעשאני ישראל שלא עשאני אשה שלא עשאני בור

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

ПРИМІТКА КЕНОТ

מנחות מג, ב. וראה שו"ע אדה"ז סי' מו. ראה במאמרי אדה"ז — נביאים ע"י צו הטעם לקי ברכות דוקא שזה כנגד ע"ס וכל אחד כלול מעשר ספירות. בלקו"ת מסעי צו ג, עקב טז, ב מציין לכאן.

56

א"ת מה אלא מאה

the Zohar ототожнює «mah» із царюванням (Малхут), як зазначено в примітці Kehot.

Zohar II, 127a כז, זח"ב

ПРИМІТКА КЕНОТ

מנחות שם בתוס' ד"ה שואל. וע' במד"ר ס"פ קרח (ראה הלשון באוה"ת נ"ך ע' 1). זח"ב כז, א. ובזח"ג קעט, א.

57

א"ת מה אלא מאה

У примітці Kehot цей Zohar наведено як ще одне місце, де йдеться про mah і прочитання me'ah.

Zohar, Korach 10:46-13:56 ג"ו-ג"ו: נ"ו: ספר זוהר, קרח

58

מה היינו בחיי מל'

Мареї мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

זח"ב תרומה כז, א.

59

וצריך להמשיך מבחי' סוכ"ע בממכ"ע

Примітка зазначає, що Ор га-Тора цитує це твердження: сто благословень притягують совев коль альмін у світло, що наповнює всі світи (мемале коль альмін).

ПРИМІТКА КЕНОТ

מובא באוה"ת נ"ך כרך א ע' נ.

60

ונאם הגבר הוקם ע"ל

Останні слова David: «Слова David, сина Yishai, слова мужа, піднесеного на висоту (hukam al)». Очевидно, al означає «на висоті»; Мідраш тлумачить al (айн—ламед, 70 + 30 = 100) як сто благословень, запроваджених David.

II Samuel 23:1 א"א: שמואל ב

ואלה דברי דוד האחרונים נאם דוד בן-ישי ונאם הגבר הקם על משיח אלקי יעקב ונעים ומרות ישראל:

Now these are the last words of David: The saying of David the son of Jesse, And the saying of the man raised on high, The anointed of the G-d of Jacob, And the sweet singer of Israel:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 שהיו מתים ק' אנשים בכל יום עד שתקן דוד מאה ברכות

Мідраш тлумачить слова «муж, піднесений на висоту (hukam al)» як натяк на сто благословень: щодня поми-
рали сто євреїв, доки David не запровадив сто благо-
словень і мор не припинився. Маамар ставить питан-
ня, як благословення зупинили смерті.

Bamidbar Rabbah 18:21א"ח:כ"א במדבר רבה י"ח:כ"א

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

Про це видання

This edition contains the Hebrew text, the English translation, our explanations i the notes.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Цитовані джерела за Сефарією: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Vocalized Edition (CC-BY-NC); Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Wikisource (Public Domain); The Eight Chapters of Maimonides on Ethics, by Joseph I Gorfinkle (Public Domain); Pardes Rimmonim (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA).

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Український переклад і пояснення підготовлено для LikuteiTorah.com за допомогою ШІ (openai/gpt-6-luna-pro:batch) та звірено з єврейським текстом і Sefaria; редактором-людиною ще не перевірено. Будь ласка, важливе перевіряйте за єврейським текстом.

Ребе просив вивчати маамарим тижневої парші — «Хасидську паршу» — протягом того тижня, розподіливши навчання на сім днів (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Навіщо її вивчати та благословення Ребе: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

Безкоштовний некомерційний проект; тут нічого не продається. Не пов'язаний із Kehot, Sefaria чи Lubavitch Library. © likuteitorah.com

Із likuteitorah.com/uk/torah-ohr/toldos/3/

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок